

RI UTZALAJ TZIJ RE RI EVANGELIO RI XUTZ'IB'AJ RI SAN MARCOS

Ri Juan Qasal Ja' kätzijon pa taq juyub' ri kätz'inowik

1 ¹Je' u chaplexik wa' ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio chrij ri Jesucristo ri u K'ojol ri Dios.

²Je wa' ri xtz'ib'ax kan ojer chrij ri Cristo^a rumal ri qa mam Isaías ri q'alajisal re ru Loq' Pixab' ri Dios, kub'ij:

iChiwilampe!

—xcha ri Dios chke ri winaq. Xub'ij k'u che ru K'ojol:

Ri in kintaq b'i ri nu taqo'n,

känab'ej k'u na chawäch,

kub'an na u b'anik ra b'e,

—xcha ri Dios che.

³K'o jun ri ko käch'aw pa taq juyub'

ri kätz'inowik, kub'ij: “Chib'ana u b'anik

ri nim b'e ri káb'in wi ri Qajaw,

chisuk'umaj, chib'ana k'u sib'alaj jikom

che ru b'e.”

—käch'a', —xcha ri qa mam Isaías. ⁴Je wa' ri' xpe ri tat Juan. Are k'u tajin kub'an ki qasna' ri winaq pa taq juyub' ri kätz'inowik.

Kutzijoj k'u chke chi rajwaxik käkik'ex kanima', käkik'ex ki

chomanik, te k'u ri' káb'an ki qasna' rech käq'alajinik chi je' ki

b'anom wa'. Xa je ri' käsachtaj taq ri ki mak. ⁵Xepe k'u konojel ri

winaq aj Jerusalén, xuquje' ri e k'o pa taq ri nik'iaj tinimit chik

re Judea, xeopan ruk' ri tat Juan chutatab'exik ri kub'ij. Aretaq

käkiq'alajisaj ri ki mak, káb'an k'u ki qasna' rumal ri tat Juan pa ri

nima' Jordán.

^a1:2 Ri tzij “Cristo” o “Mesías” kel kub'ij “cha'tal rumal ri Dios”.

⁶Are k'u ri tat Juan kukoj atz'iaq ri b'anom ruk' ri rismal jun awaj camello^b u b'i', tz'um ru pas. Xa sak' xuquje' u wa'l che' kutijo. ⁷Kätzijon k'u ri tat Juan, kub'ij chke ri winaq: Käpe chi na Jun ri qas nim u q'ij, nim k'u na u b'anik chnuwäch in. Man taqal tä chwe in kinpachi'k kinkir ru k'amal u xajäb', —kächa'. ⁸Qas tzij ri in nu b'anom qasna' alaq ruk' joron, ri Are' k'ut kub'an na qasna' alaq ruk' ri Loq'alaj Espiritu rech ri Dios, —xcha chke ri winaq.

Käb'an u qasna' ri Jesús

⁹Pa taq ri q'ij ri' xpe ri Jesús pa ri tinimit Nazaret re Galilea, xopan ruk' ri tat Juan. Xb'an u qasna' rumal ri tat Juan pa ri nima' Jordán. ¹⁰Te k'u ri' aretaq tajin kel loq ri Jesús pa ri ja', chanim xril ri kaj tajin kajaqjob'ik, xuquje' xril ri Loq'alaj Espiritu tajin kajaq loq puwi', je' ru b'anik jun palomäx. ¹¹Te k'u ri' xch'aw loq jun chikaj, xub'ij: At ri' ri loq'alaj nu K'ojol. Käkikot k'u ri wanima' awumal, —xcha ri'.

Kätaqchi'x ri Jesús che mak

¹²Te k'u ri' ri Loq'alaj Espiritu xuk'am b'i ri Jesús pa taq juyub' ri kätz'inowik. ¹³Xk'oji k'u chila' kawinaq q'ij chkixol ri awaj aj pa taq juyub'. Kätaqchi'x ri Jesús che mak rumal ri Satanás. Xepe k'u ri ángeles chupatänixik.

Pa Galilea ri Jesús kuchaplej tzijonem

¹⁴Mäja' naj kojom ri tat Juan pa che' aretaq ri Jesús xopan pa Galilea. Kutzijoj ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio chrij ru taqanik ri Dios pa ki wi' ri winaq. ¹⁵Xub'ij k'u ri Jesús chke: Xopan ri q'ij, xa jub'iq' chik man kuchaplej ru taqanik ri Dios. K'exa anima' alaq, k'exa b'a' alaq ri chomanik alaq, kojon k'u alaq che ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio, —xcha chke ri winaq.

Ri Jesús keusik'ij kiejb' chapal taq kär

¹⁶Ok'owem kub'an ri Jesús chuchi' ri mar re Galilea, xril ri tat Simón rachi'l ri tat Andrés ru chaq'. Tajin käkik'iaq b'i jun k'at chapäb'al taq kär pa ri mar rumal chi e chapal taq kär ri e are'. ¹⁷Xub'ij k'u ri Jesús chke: Chixsa'j wuk'. Kinb'an k'u na chiwe chi kixok che ki mulixik winaq chuk'exwäch ri kär, —xcha chke.

¹⁸Chanim xekiya kan ri ki k'at, xeb'e' ruk' ri Jesús.

¹⁹Xb'in chi k'u apan jub'iq' ri Jesús, xril ri tat Jacobo rachi'l ri tat Juan ru chaq', e u k'ojol ri tat Zebedeo wa'. E k'o pa ri ki barco,

^b 1:6 Ri camello are jun awaj ri kuya' käkijejen jun chrij, más k'ut kákoj che taq eqa'n. Nim na ri' chuwäch jun kiej.

kekik'ojoj k'u ri ki k'at. ²⁰Xeusik'ij ri Jesús. Ri e are' k'ut chanim xkiya kan ri Zebedeo ri ki tat pa ri barco kuk' ri ajchakib', xeb'e' k'u ruk' ri Jesús.

Jun achi ri k'o jun itzelalaj espíritu che

²¹Xeopan k'u pa ri tinimit Capernaum. Are k'u pa ri q'ij re uxlanem xok ri Jesús pa ri rachoch Dios, xuchap ki tijoxik ri winaq chila'. ²²Ri winaq k'ut sib'alaj kákikajmaj ru tijonik ri Jesús rumal chi keutijoj je' jas jun achi ri k'o u taqanik pa ki wi', man junam taj jas ri káka'n ri tijonelab' re ri Pixab'. ²³Xok k'u b'i pa ri rachoch Dios jun achi ri k'o jun itzelalaj espíritu che. Are chi' ri tajin käch'aw ri Jesús, ri achi xuraq u chi', ²⁴xub'ij: ¡Aa! ¿Jas kaj la chqe uj, Jesús aj Nazaret? —kácha ri'. ¿A xa petinaq la chusachik qa wäch? In wetam wäch la, chi lal ri' ri loq'alaj achi taqom loq rumal ri Dios, —xcha che ri Jesús.

²⁵Are k'u ri Jesús xuyajo, xub'ij che: ¡Chatz'apij u pa chi', chatel che we achi ri! —xcha che.

²⁶Ri itzelalaj espíritu xub'an che ri achi chi xtzaqik, xuyakya rib', ko xuraq u chi', xel b'i che. ²⁷Konojel k'ut xkikajmaj wa', xkichapla u tzijob'exik kib', xkib'ij: ¿Jas wa'? ¡Jun k'ak' tijonik ne lo wa! We achi ri' yo'm pu q'ab' keutaq ri itzelalaj taq espíritus, keniman k'u che, —xecha ri winaq.

²⁸Chanim k'ut ri tajin káb'an rumal ri Jesús xel u tzijol wa' pa taq konojel ri tinimit ri e k'o pa Galilea, xuquje' pa taq ri tinimit ri naqaj e k'o wi che ri Galilea.

Ri Jesús kukunaj ru ji' chichu' ri tat Pedro

²⁹Aretaq ri Jesús xel b'i pa ri rachoch Dios, xe' chanim cho rachoch ri tat Simón, ri tat Andrés, e rachi'l k'u ri tat Jacobo, ri tat Juan. ³⁰Are k'u ru ji' chichu' ri tat Simón qajinaq che jun nimalaj q'aq'. Chanim k'ut xkitzijoj wa' che ri Jesús. ³¹Ri Jesús xqeb' ruk' ri chichu', xuchap che ru q'ab', xuwalijisaj k'ut. Chanim xtáni ri q'aq' chrij ri chichu'. Xuchap k'u ri ki patánixik.

Ri Jesús keukunaj ri yawab'ib'

³²Aretaq xq'eqal chik, qajem kub'an ri q'ij, xekik'am b'i konojel ri yawab'ib' cho ri Jesús, xuquje' konojel ri e k'o itzel taq espíritus chke. ³³Konojel ri winaq ri keb'el pa ri tinimit Capernaum xkimulij kib' chi' ri ja, rachoch ri tat Simón. ³⁴Ri Jesús xeukunaj k'ia yawab'ib' ri e k'o k'ia u wäch yab'il chke, xuquje' xeresaj b'i k'ia itzel taq espíritus chke ri winaq. Man kuya tä k'u ri Jesús chke ri itzel taq espíritus chi kech'awik, rumal chi ketam u wäch.

**Pa Galilea ri Jesús kutzijoj ri Utzalaj Tzij re ri
Evangelio chrij ru taqanik ri Dios**

³⁵Sib'alaj aq'ab' k'ut xwalij ri Jesús, k'ä mäjoq käsaqirik. Xel b'ik, xe' pa ri juyub' ri kätz'inowik, xub'an k'u orar chila'. ³⁶Are k'u ri tat Simón, xuquje' ri e k'o ruk' xeb'e'k, xkitzujukuj ri Jesús. ³⁷Aretaq xkiriqo, xkib'ij che: Konojel ri winaq ketzukurun che la, —xecha che.

³⁸Xub'ij k'u ri Jesús chke: Jo' pa ri jule' taq tinimit chik ri e k'o chqanaqaj, rech chila' xuquje' kintzizon wi. Che k'u wa' in elinaq wi loq, —xcha chke.

³⁹Ri Jesús kusolij k'u taq ri tinimit pa ronojel Galilea. Pa taq ri rachoch Dios ri käkimulij wi kib' ri winaq, kutzijoj ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio chrij ru taqanik ri Dios pa ki wi' ri winaq, xuquje' keresaj b'i itzel taq espíritus chke.

Ri Jesús kukunaj jun achi ri k'o itzel ch'a'k che

⁴⁰Xopan k'u ruk' ri Jesús jun achi ri k'o itzel ch'a'k^c che. Xuchap u b'ochi'xik ri Jesús, xxuki'k, xub'ij che: Tat, ri in wetam chi ri lal käkowin la che nu kunaxik we kaj la, —xcha che.

⁴¹Xel k'u u k'ux ri Jesús che. Xuyuq ru q'ab', xuchap koq ri achi, xub'ij che: Kwaj, —kächa'. Chutzir b'a' la, —xcha che.

⁴²Xuwi wa' xub'ij, chanim xel ri itzel ch'a'k che ri achi, xutzirik. ⁴³Ri Jesús sib'alaj xupixb'aj ri achi k'ä mäja' kutaq b'ik, ⁴⁴xub'ij b'i che: i'Tampe la! K'o jas mäb'ij la che jachin jun. Oj la, jek'utu ib' la cho ri sacerdote. Ya la ri sipanik ri taqom kan rumal ri qa mam Moisés ojer chi käyi'k aretaq käkunataj jun ri k'o itzel ch'a'k che. Are k'u q'alajisab'al wa' chkiwäch ri winaq, —xcha che.

⁴⁵Xel k'u b'i ri achi, sib'alaj kutzijoj ri xb'an che. Xresaj k'u u tzijoxik wa', je k'u ri' chi ri Jesús man käkowin tä chik kok chi saqil pa taq ri tinimit. Xane xaq pa taq juyub' ri kätz'inowik käk'oji wi ri Are'. Kepe k'u ri winaq pa ronojel tinimit, keopan ruk' ri Jesús.

Ri Jesús kukunaj jun achi ri käminaq u cuerpo

2 ¹Xopan jumul chik ri Jesús pa ri tinimit Capernaum. Xke' k'u kieb' oxib' q'ij, xtatajik chi k'o chi cho ja. ²Chanim k'ut xkimulij kib' k'ia winaq, je ri' chi man k'o tä chi jawije' kek'oji wi, pune ta ne xa chuchi' ri ja. Are k'u ri Jesús kutzijoj ru Loq' Pixab' ri Dios chke. ³Xeopan k'u kiejeb' achijab' ruk' ri Jesús, ki telem jun achi ri käminaq u cuerpo. ⁴Man kekowin tä k'ut keb'ok chuwäch ri Jesús, ki mak ri sib'alaj k'ia winaq. Xkesaj k'u apan ru xo'til ri ja. Xkik'ot jun jul puwi' ri ja chusik'el

^c 1:40 Ri itzel ch'a'k are jun yab'il ri sib'alaj k'äx ri kusipaj rib'.

ri k'o wi ri Jesús, xkiquasaj k'u b'i ri alaj ch'at ri q'oyol wi ri käminaq u cuerpo. ⁵Aretaq ri Jesús xrilo chi sib'alaj kekojon che, xub'ij che ri achi ri käminaq u cuerpo: Tat, ixesachtaj ri mak la! —xcha che.

⁶E t'uyul k'u chila' jujun chke ri tijonelab' re ri Pixab', tajin kechomanik, ketzijon k'u pa kanima', ⁷käkib'ij: “¿Jas che je' kätzijon wa' we achi ri'? Kub'ij ri sib'alaj äwas u b'ixik,” —kecha'. “¿Jachin ta lo ri käkowin chusachik mak xane xaq xuwi ri Dios?” —xecha ri'.

⁸Chanim xuna' wa' ri Jesús pa ranima', ya retam chik jas ri tajin käkichomaj, xub'ij k'u chke: ¿Jas che je' kächomaj alaq wa' pa anima' alaq? —kächa chke. ⁹¿Jachike ri man k'äx tä u b'ixik che ri achi, ri u b'ixik: “Ri mak la xesachtajik”, o ri u b'ixik: “Walij b'a' la, k'ama la b'i ri sok la, b'in b'a' la?” —kächa ri Jesús. ¹⁰Rech b'a' ketamaj alaq chi ri in, in ri' ri Ralk'ual ri Dios ri Qas Winaq,^d k'o nu taqanik pa ki wi' ri winaq cho ruwächulew, xuquje' rech ketamaj alaq chi ya'tal chwe in chi kinsach ri ki mak, itampe alaq ri kinb'ij! —xcha chke.

Xub'ij k'u ri Jesús che ri achi ri käminaq u cuerpo: ¹¹Kinb'ij che la, iwali b'a' la! Oj la cho ja, k'ama la b'i ri sok la, —xcha ri Jesús che ri achi.

¹²Chanim xwalij ri achi, xutelej b'i ri alaj u ch'at. Xel b'i chkiwäch konojel, je ri' chi konojel xkikajmaj ri xb'antajik, xkinimarisaj u q'ij ri Dios, xkib'ij: iMan k'o tä jumul ri je' qilom wa'! —xecha'.

Ri Jesús kusik'ij ri tat Leví rech ke' ruk'

¹³Ri Jesús xe' chi jumul chuchi' ri mar, sib'alaj e k'ia k'u ri winaq ri xeopan ruk'. Are k'u ri Are' xeutijoj che ru Loq' Pixab' ri Dios. ¹⁴Ok'owem kub'an ri Jesús jawije' ri këtoj wi ri alkab'al, xril k'u ri tat Leví, u k'ojol ri tat Alfeo, t'uyul chila'. Xub'ij k'u che: Sa'j la wuk', —xcha che.

Xwalij k'u ri tat Leví, xe' ruk' ri Jesús.

¹⁵Pa jun q'ij k'ut t'uyul ri Jesús chi' ri mesa cho rachoch ri tat Leví e rachi'l ru tijoxelab'. E k'ia k'u ri toq'il taq alkab'al, xuquje' nik'iaj ajmakib' e t'uyut'oj chi' ri mesa ruk' ri Jesús, kuk' ru tijoxelab'. E k'ia k'u ri winaq e terenaq loq. ¹⁶Xepe k'u ri tata'ib' fariseos,^e xuquje' ri tijonelab' re ri Pixab'. Xkilo chi ri Jesús tajin käwi' kuk' toq'il taq alkab'al xuquje' nik'iaj ajmakib' chik, xkita' k'u chke ru tijoxelab', xkib'ij: ¿Jas che käwi' ri Jesús kuk' toq'il taq alkab'al xuquje' nik'iaj ajmakib' chik? —xecha chke.

^d2:10 Ri Jesús xukoj we b'i'aj ri' chb'il rib' chuk'utik chi are ri Cristo o ri Mesías ri tztz'ib'ax ojer pa ru Loq' Pixab' ri Dios chi käpetik. ^e2:16 Ri tata'ib' fariseos e are' winaq wa' aj Israel ri sib'alaj xkiquatej u nimaxik ru Pixab' ri Moisés. Xka'n k'u nimal, xkichomaj k'ut chi e utz na chkiwäch konojel ri winaq. K'ia ki naq'atisam wi kib' ri man qas tä are ri kub'ij ru Tzij ri Dios.

¹⁷Aretaq xuta ri Jesús wa', xub'ij chke: Ri winaq ri utz ki wäch, ri k'o ki chuq'ab', man rajwaxik tä kunal ke, xane are rajwaxik wa' chke ri yawab'ib', —kächa chke. Man in petinaq tä che ki sik'ixik ri winaq ri jikom kanima' cho ri Dios, xane in petinaq che ki sik'ixik ri ajmakib' ri mäja' käkik'ex kanima', mäja' käkik'ex ki chomanik, —xcha ri Jesús chke.

E k'o winaq ri käkita' che ri Jesús chrij ri u b'anik ayunar

¹⁸Pa jun q'ij ri' tajin kaka'n ayunar ru tijoxelab' ri Juan Qasal Ja' xuquje' ri ki tijoxelab' ri tata'ib' fariseos. E k'o k'u jujun winaq xeopan ruk' ri Jesús, xkib'ij che: Ru tijoxelab' ri tat Juan xuquje' ri ki tijoxelab' ri tata'ib' fariseos kaka'n ayunar. ¿Jas k'u che man kaka'n tä ayunar ri tijoxelab' la? —xecha che.

¹⁹Xch'aw k'u ri Jesús, xub'ij chke: ¿A kuya' ne lo kaka'n ayunar ri e k'o pa jun k'ulanem aretaq ri achi ri te' xk'uli'k k'o kan kuk'? Aretaq k'o ri achi ri' kuk' man kuya' taj kaka'n ayunar, —kächa'. ²⁰Kopan k'u na ri q'ij aretaq kesax b'i ri achi chkixol. Te k'u ri' kaka'n na ayunar pa ri q'ij ri', —xcha chke.

²¹Xuquje' xub'ij ri Jesús: Man k'o tä jun winaq ri kut'is jun pimalaj k'ojob'al chrij jun q'el atz'iaq. We ta je ri', ri k'ak' atz'iaq kuk'ol rib', käresaj b'i jub'iq' che ri q'el atz'iaq, känimar k'u ru teq'tob'ik, —kächa'. ²²Man k'o tä jun ri kuya k'ak' vino pa taq q'el taq q'eb'al re tz'um. We ta je ri', ri vino keut'ub'ij ri' ri tz'um, ketzeletaj k'u na kan ri vino xuquje' taq ri tz'um. Rajwaxik k'ut chi ri k'ak' vino käyi' pa taq k'ak' taq q'eb'al re tz'um, —xcha ri Jesús.

Ri tijoxelab' käkich'up ri u jolom triko pa jun q'ij re uxlanem

²³Pa jun q'ij re uxlanem ok'owem re ri Jesús pa taq ri tiko'n. Are chi' ri tajin keb'in ru tijoxelab' ruk', xkichaplej ki ch'upik ru jolom taq ri triko. ²⁴Ri tata'ib' fariseos xkib'ij che ri Jesús: iChilampe la! ¿Jas che ri tijoxelab' la kaka'n chak ri äwas u b'anik pa taq ri q'ij re uxlanem? —xecha che.

²⁵Xub'ij k'u ri Jesús chke: ¿A man k'o tä jumul ri sik'im alaq ri xub'an ri qa mam David ojer aretaq ri k'o rajwaxik che, xuna' numik, xuquje' ri xka'n ri e k'o ruk'? ²⁶Xok k'u b'i ri qa mam David pa ri rachoch Dios aretaq ri tat Abiatar are ki nimal sacerdotes, xutij k'u re ri wa ri yo'm cho ri Dios, xuya k'u ke ri e k'o ruk' xuquje'. Äwas k'u u tijik wa' kumal xaq jachinoq, xane xaq xuwi chke ri sacerdotes^f ya'tal wi wa', —xcha chke.

²⁷Xuquje' xub'ij ri Jesús chke: Ri q'ij re uxlanem xb'antaj wa' ojer rech ri winaq käkiriq utzil rumal, man xeb'an tä k'u ri winaq rech kaka'n

^f2:26 “Sacerdote aj Israel”: Chawila' ri San Lucas 1:8, xuquje' ri Diccionario, k'isb'al re we Nuevo Testamento.

jun utzil che ri q'ij re uxlanem. ²⁸Je k'u ri' ri in, in ri' ri Ralk'ual ri Dios ri Qas Winaq, k'o nu taqanik puwi' ri q'ij re uxlanem xuquje!, —xcha ri Jesús chke ri tata'ib' fariseos.

Ri Jesús kukunaj jun achi ri käminaq jun u q'ab'

3 ¹Xok chi jumul ri Jesús pa ri rachoch Dios, k'o k'u jun achi chila' ri käminaq jun u q'ab'. ²Kaluchi'x k'u ri Jesús kumal jujun tata'ib' che rilik we kärutzirisaj ru q'ab' ri achi pa ri q'ij re uxlanem rech kuya' käkib'ij chi k'o u mak ri Jesús. ³Xub'ij k'u ri Jesús che ri achi ri käminaq jun u q'ab': iWalij b'a' la! iTak'al la chqawäch! —xcha che.

⁴Xub'ij k'u ri Jesús chke ri achijab' ri tajin käkäluchi'j: ¿Jachike ri man äwas tä u b'anik pa ri q'ij re uxlanem, ri u b'anik utzil o ri u b'anik etzelal? ¿A utz ru to'ik ru k'aslemal jun winaq o ru kämisaxik wa'? —xcha chke.

Man xech'aw tä k'u ri tata'ib'. ⁵Xpe royowal ri Jesús chke ri achijab' ri', keuka'yej konojel ri e k'o pa taq u xkut, kub'isoj ki wäch rumal chi sib'alaj ab'ajarinaq ri kanima'. Xub'ij k'u che ri achi: iYuqu ri q'ab' la! —xcha che.

Xuyuq k'ut, xutzir k'u ru q'ab'. ⁶Xeb'el k'u b'i ri tata'ib' fariseos, chanim xkiriq kib' kuk' ri rachi'l ri tat Herodes, xkitala' ki no'j chb'il taq kib' jas ri käka'n chukämisaxik ri Jesús.

E k'o k'ia winaq chuchi' ri mar

⁷Are k'u ri Jesús xe' apan chkiwäch ri winaq chuchi' ri mar, e rachi'l k'u ru tijoxelab'. Sib'alaj e k'ia ri winaq aj Galilea ri xeteri b'i chrij. ⁸Xuquje' e k'ia ri winaq aj Judea xepetik. E k'o ri aj Jerusalén, xuquje' ri kepe pa Idumea. Nik'iaj kepe ch'äqäp che ri nima' Jordán, xuquje' pa taq ri tinimit Tiro, ri tinimit Sidón. Xa rumal chi xkita u tzijol ronojel ri tajin kub'an ri Jesús, xeopan k'u ruk'. ⁹Xub'ij k'u ri Jesús chke ru tijoxelab' chi xaq chk'ol jun barco ri käk'o'ji wi ri Are', rech man kápitz' tä kumal ri k'ialaj winaq. Je' xka'no. ¹⁰Are ri Jesús xeukunaj k'ia winaq, je ri' chi konojel ri yawab'ib' käkich'ikimij kib' chrij ri Jesús rech käkichap koq. ¹¹Ri winaq ri e k'o itzelalaj taq espíritus chke, aretaq xkil ri Jesús, xetzaq k'u chuwäch, xkiraq ki chi, xkib'ij: iLal ri' ri u K'ojol ri Dios! —xecha che.

¹²Ri Jesús sib'alaj xeupixb'aj ri itzelalaj taq espíritus chi mäkib'ij jachin ri Are'.

Kecha' ri kab'lajuj apóstoles rumal ri Jesús

¹³Xpaqi k'u ri Jesús puwi' jun juyub'. Are k'u chila' ri xeusik'ij wi jachin taq ri xraj xeucha'. Xeopan k'u ruk'. ¹⁴Xeukoj k'u kab'lajuj achijab' rech kek'o'ji ruk', rech keutaq b'i chutzijoxik ru Loq' Pixab' ri Dios. ¹⁵Xuquje' xuya

chke chi kāk'oji ki kuinem che ki kunaxik ri yawab'ib', xuquje' xuya taqanik pa ki q'ab' che kesaxik b'i ri itzel taq espíritus chke ri winaq. ¹⁶E are k'u wa' ri kab'lajuj ri xeucha' ri Jesús: ri tat Simón ri káb'ix Pedro che rumal ri Jesús, ¹⁷ri tat Jacobo u k'ojol ri tat Zebedeo, xuquje' ri tat Juan ru chaq' ri tat Jacobo. E are' wa' ri xkoj Boanerges che ki b'i' rumal ri Jesús. Ri b'i'aj ri' kel kub'ij chi e junam ruk' ri kiäqul ja. ¹⁸Xeucha' xuquje' ri tat Andrés, ri tat Felipe, ri tat Bartolomé, ri tat Mateo, ri tat Tomás, ri tat Jacobo u k'ojol ri tat Alfeo, ri tat Tadeo, ri tat Simón ri káb'ix “u nimal tinimit” che. ¹⁹Ri tat Judas Iscariote, ri xjachow ri Jesús, xuquje' xcha'ik rumal.

Ri Jesús kutzijoj ri mak ri man käsachtaj taj

²⁰Te k'u ri' xe' ri Jesús cho ja. Jumul chik xkimulij kib' k'ia winaq, je ri' chi ri Jesús e rachi'l ru tijoxelab' man kekowin tä ne kewi'k. ²¹Aretaq ri rachalal ri Jesús xkito chi k'o chila', xeb'e' chuchapik. iXkib'ij k'ut chi ch'ujarinaq ri Are'!

²²Ri tijonelab' re ri Pixab' k'ut, ri e petinaq pa Jerusalén, kākib'ij chi k'o ri Beelzebú ruk' ri Jesús. (Ri Beelzebú are ki nimal ri itzel taq espíritus.) Kākib'ij chi xa rumal wa' ri Jesús kākowin che kesax b'i ri itzel taq espíritus, —kecha ri'.

²³Ri Jesús k'ut xeusik'ij ri winaq, xukoj jun k'utb'al chkiwäch, xub'ij: ¿Jas ta k'u lo kub'an ri Satanás che resaxik b'i rib'? —kächa chke. ²⁴We jun q'atb'al tzij u b'anom kieb', ri juch'ob' q'atal taq tzij kuyak rib' chrij ri juch'ob' chik, kuk'is na u wäch ri q'atb'al tzij ri' chb'il rib'. ²⁵Xuquje' we jun achalaxik u b'anom kieb', ri juch'ob' kuyak rib' chrij ri juch'ob' chik, kuk'is k'u na u wäch ri achalaxik ri' chb'il rib', —kächa'. ²⁶We ta u b'anom kieb' ri Satanás, kuyak k'u rib' chrij chb'il rib', man kākowin tä ri' chujeqb'axik rib', xane kuk'is k'u na rib' ri are', —kächa'.

²⁷Man k'o tä jun kākowinik kok pa ri rachoch jun achi ri sib'alaj k'o u chuq'ab', kerelaq'aj b'i ri jastaq re, we ta mat nab'e kuyut na ri achi ri k'o u chuq'ab', k'ä te k'u ri' kākowinik kerelaq'aj b'i ri k'o pa rachoch, —kächa ri Jesús chke.

²⁸Qas tzij kinb'ij chech alaq chi konojel ri mak ri kāk'a'n ri winaq kuya' kesachtaj na wa', xuquje' apachike ta ne ri äwas u b'ixik chrij ri Dios, ri kākib'ij ri winaq, —kächa'. ²⁹Apachin k'u ri kub'ij ri äwas u b'ixik chrij ri Loq'alaj Espiritu, man käsachtaj tä u mak ri' pa taq ri q'ij ri kepe na, rumal chi u b'anom jun mak ri man kuya' taj käsachtajik, —xcha chke.

³⁰Ri Jesús xub'ij wa' rumal chi ri winaq xkib'ij: K'o jun itzelalaj espíritu che ri Are', —xecha ri'.

Ru nan ri Jesús xuquje' taq ru chaq' keopan ruk'

³¹Xopan k'u ru nan ri Jesús ruk', xuquje' taq ru chaq'. Ri e are' k'ut xa e tak'atoj apan chrij ri ja, xetaqan k'u chusik'ixik ri Jesús. ³²E

k'ia k'u ri winaq ri ki sutim rij ri Jesús, xkib'ij che ri Are': Ri nan la xuquje' taq ri chaq' la xaq e k'o apan cho ja, ketzukun che la, —xecha che.

³³Xch'aw ri Jesús, xub'ij chke: ¿Jachin ri nu nan, jachin k'u taq ri qas nu chaq'? —kächa'.

³⁴Xeuka'yey ri e t'uyut'oj pa taq u xkut, xub'ij: Cheiwilampe ri nu nan, xuquje' taq ri nu chaq'. ³⁵Apachin ta ne ri käb'anow ru rayinik ri Dios, e are wa' ri qas wachalal, ri nu chaq', ri wanab', ri nu nan, —xcha ri Jesús chke.

Ri Jesús kutzijoj ri k'utb'al chrij ri tikel ija'

4 ¹Ri Jesús xuchaplej chi na jumul ki tijoxik ri winaq chuchi' ri mar. Xkimulij k'u kib' k'ialaj winaq ruk', je ri' chi xok b'i pa jun barco puwi' ri mar, xt'uyi k'u chupam. Konojel ri winaq xekanaj kan cho ri ulew chuchi' ri mar. ²Xeukoj k'u taq k'utb'al che ki tijoxik ri winaq chkij k'ia u wäch taq no'j, xub'ij chke: ³iTampe alaq! —kächa'. Xel b'i jun tikel ija' cho rachoch, xe'k, xub'ana u tiko'n. ⁴Aretaq tajin kujopij ri ija', xqaj jub'iq' pa ri b'e. Xeopan k'u ri chikop, kerapapik keqajik, xa xkitij b'i ri ija'. ⁵Xqaj chi jub'iq' xol taq ri ab'aj, ri man k'o tä wi k'ia ulew. Chanim k'ut xk'iy ri jub'iq' ija' ri' rumal chi man pim tä ri ulew. ⁶Aretaq k'ut xel loq ri q'ij, xek'at ri alaj taq tiko'n, xechaq'lijk rumal chi k'ä mäja' nim ki xera'. ⁷Xqaj chi k'u jub'iq' ri ija' pa taq ri q'ayes ri k'o ki k'ixol. Xk'iy k'u ri q'ayes ri', xujiq'isaj ri tiko'n, je ri' chi man xwächin taj. ⁸Are k'u ri nik'iaj ija' chik xeqaj pa utzalaj ulew. Xeb'el loq ri tux, xek'iyik, xewächinik. E k'o jujun tiko'n xkiya juwinaq lajuj ki wäch chupam ru jolom triko chkijujunal, e k'o jule' chik ri xkiya oxk'al ki wäch chupam ru jolom chkijujunal. Ri nik'iaj tiko'n chik xkiya jun ciento ki wäch chupam ru jolom chkijujunal, —xcha chke.

⁹Te k'u ri' xub'ij chke ri winaq: We k'o jun ri kujikib'a ranima' chutatab'exik ri nu tzij, ichutatab'ej b'a'! —xcha chke.

Ri Jesús kub'ij chke ru tijoxelab' jas ki patän ri k'utb'al ri kukojo

¹⁰Aretaq ri Jesús xaq u tukiel chik k'olik, xeopan jujun chke ri winaq ruk', kachi'l ri kab'lajuj u tijoxelab'. Xkita' k'u che jas kel kub'ij ri k'utb'al ri xutzijoj chke. ¹¹Xch'aw k'u ri Jesús, xub'ij: Ri ix, yo'm chiwe rumal ri Dios ri retamaxik ri man ketam tä ri nik'iaj winaq chik chrij ru taqanik ri Dios pa ki wi' ri winaq. Are kätzijox k'u wa' chke ri jule' winaq chik xa kuk' taq k'utb'al. ¹²Je ri', rumal chi pune jaqal ri ki waq'äch, man kekowin tä chuch'ob'ik ri käkilo. Pune k'u käkitatab'ej na ri qas tzij, man käkich'ob' tä ri' ri ki tatab'em, rech man käkitzelej tä kib' ruk' ri Dios, man käsachtaj tä ki mak, —xcha chke.

**Ri Jesús kutzijoj chke ru tijoxelab' jas kel
kub'ij ri k'utb'al chrij ri ticol ija'**

¹³Xub'ij chi k'u ri Jesús chke: ¿A mat lo kich'ob' ri kel kub'ij wa' we k'utb'al ri' ri xintzijoj chiwe? ¿Jas k'u kiwetamab'ej taq ke konojel ri nik'iaj taq k'utb'al chik ri keintzijoj na chiwe? —kächa chke. ¹⁴Ri ticol ija' are junam ruk' ri winaq ri kutzijoj ru Loq' Pixab' ri Dios. ¹⁵Ri ija' ri xeqaj pa ri b'e, e are k'u wa' jas ri winaq ri kätik ru Tzij ri Dios pa kanima', käkita k'u ri Tzij, chanim k'ut käpe ri Satanás, käresaj ri Tzij ri xqaj pa kanima'. ¹⁶Junam xuquje' ri ija' ri xeqaj xol taq ri ab'aj. E are wa' jas ri winaq ri käkita ru Tzij ri Dios ruk' kikitomal, je'l käkito. ¹⁷Man qas tä k'u k'o ri ki xera', xane xaq kieb' oxib' q'ij käkich'ijo. Aretaq käkichaplej u riqik k'äx, kraj keyoq'ik rumal rech ru Tzij ri Dios, chanim ketzaq kanoq. ¹⁸Ri jule' ija' chik ri xqaj pa taq q'ayes ri k'o ki k'ixol, e are wa' jas ri winaq ri käkita ru Tzij ri Dios. ¹⁹Te k'u ri' are kekilij na ri jastaq re we uwächulew ri', kesub' rumal ri q'inomal, xuquje' käkirayij k'ia u wäch jastaq chik, ke' k'u kanima' kuk'. Rumal k'u wa' käjiq'isax ri Tzij pa kanima', man käwächin tä k'u ri'. ²⁰Ri ija' ri xeqaj pa utzalaj ulew, e are k'u wa' jas ri winaq ri käkita ru Tzij ri Dios, käkik'amowaj, käqaj wa' pa kanima', käksiya k'u k'ia ki wäch. Jujun käksiya juwinaq lajuj ki wäch chkijujunal, jule' chik käksiya oxk'al ki wäch chkijujunal, ri nik'iaj chik käksiya jun ciento ki wäch chkijujunal, —xcha chke.

Man k'o tä jas ri k'u'talik ri mat käq'alajin na

²¹Xuquje' xub'ij ri Jesús chke: ¿A kätzij lo jun chäj pa ri ja, te k'u ri' käyi' wa' chuxe' jun laq, o käyi' chuxe' ri ch'at? Man je' tä ri', xane käyi' wa' chikaj rech q'alaj ronojel, —kächa'. ²²Man k'o tä jas ri ch'uqтал u wi' ri mat käq'alajin na. Man k'o tä jas ri k'u'talik ri mat kel na chi saq, —kächa'. ²³We k'o jun ri kujikib'a ranima' chutatab'exik ri nu tzij, ichutatab'ej b'a! —xcha chke.

²⁴Xuquje' xub'ij ri Jesús chke: ¡Chitampe ri tajin kinb'ij chiwe! —kächa'. Jas ri pajb'al ri kikoj ix, are je' ri pajb'al ri kok na chiwe ix, xuquje' käyi' na u wi' chiwe ix ri kitatab'ej ri nu tzij. ²⁵Apachin k'u ri k'o k'o ruk', käyi' chi na nik'iaj che. Apachin k'u ri man k'o tä k'o ruk', kesax na che ri are' ri jub'iq' ri k'olik, —xcha chke.

Kätzijox ri k'utb'al chrij ri ija' jas kub'ano käk'iyik

²⁶Xub'ij chi k'u chke: Ru taqanik ri Dios pa ki wi' ri winaq, are jas jun achi ri kutik kan ri ija' pa rulew. ²⁷Käwar chaq'ab', käwalij k'ut. Käk'astaj chi paq'ij. Je ri' keok'ow taq ri q'ij, ri aq'ab'. Kätux k'u ri ija' ri k'o pa ulew, käk'iyik. Man retam tä k'u ri achi jas kub'an ri ija' käk'iyik. ²⁸Tzpa re wi ri ulew kub'ano chi kek'iy ri tiko'n, kewächinik. Nab'e kel loq ru

tux, kāk'iy k'u wa'. Te k'u ri' kápe ru jolom ri triko. K'ä te ri' kechomaqir ru jolom. ²⁹Aretaq e chomaq chik, chanim kákoj ri ixjos chkixe' rumal chi chaqij' chik, xopan ri q'ij rech ri q'atoj, —xcha chke.

Kätzijox ri k'utb'al chrij ri ija' re mostaza

³⁰Xub'ij chi ri Jesús: ¿Jas ruk' káqajunamaj wi ru taqanik ri Dios? ¿Jas u wäch k'utb'al káqakoj chuk'utik wa'? —kácha'. ³¹Are je' jas ri ija' re ri tiko'n ri káb'ix “mostaza” che. Aretaq kätikik, xa i nitz' wa' chkiwäch konojel ri ija' ri e k'o cho ruwächulew. ³²Aretaq tikom chik, kel loq, nim na ke' chkiwäch konojel taq ri nik'iaj tiko'n. Kenimaqir taq ru q'ab', je ri' chi ri chikop ajuwokaj kekowinik káka'n ri ki sok, kemu'jan chupam ri tiko'n ri', —xcha ri Jesús chke.

Waral kätzijox wi ri ki patän ri k'utb'al ri kekoj rumal ri Jesús

³³Je wa' xub'an ri Jesús che ki tijoxik ri winaq. Xukoj k'ia taq k'utb'al chkiwäch jas taq we ri' chutzijoxik ru Loq' Pixab' ri Dios chke, xa jas ri kekowin chuch'ob'ik. ³⁴Xaq xuwi kuk' taq k'utb'al xeutzijob'ej ri winaq. Xukir k'u ronojel wa' we tijonik ri' chkiwäch ru tijoxelab' xaq pa ki tukiel wi.

Ri Jesús kub'ano chi kätäni ri kiäqiq'

³⁵Pa ri q'ij ri', aretaq tajin kok ri aq'ab', xub'ij chke ru tijoxelab': Chujq'ax jela' ch'äqäp che ri mar, —xcha chke.

³⁶Xekiya k'u kan ri k'ia winaq. Ri tijoxelab' xkik'am b'i ri Jesús pa ri barco. T'uuyul k'u wi ri Are' chupam. Xkachi'laj k'u b'i nik'iaj taq barcos chik. ³⁷Xpe k'u jun nimalaj kiäqiq' ri sib'alaj k'äx puwi' ri ja'. Are k'u ri nimaq taq uwoja' tajin keb'ok pa ri barco, je ri' chi tajin kánoj ri barco che ri ja'. ³⁸K'o k'u ri Jesús pa ri barco pa ri ku'lb'al chrij. Tajin káwarik, u yo'm ru jolom puwi' jun ch'äkataj. Xepe ru tijoxelab', xkik'asuj, xkib'ij che: ¡Qajtij! ¿A mat káxej ib' la chqe chi kujkämik? —xecha che.

³⁹Xk'astaj k'u ri Jesús, xuyaj ri kiäqiq', xub'ij che ri mar: ¡Chattänaoq! ¡Xaq jun chatk'ol wi! —xcha che.

Xtäni k'u ri kiäqiq', xli lob' k'u ronojel ru wi' ri mar. ⁴⁰Te k'u ri' xub'ij ri Jesús chke ri tijoxelab': ¿Jas che sib'alaj kixej iwib'? ¿A mat kixkojon che ri Dios? —xcha chke.

⁴¹Xkikajmaj k'u ri xub'an ri Jesús, isib'alaj xkixej kib'! Käkib'ila' k'u chb'il taq kib', käkib'ij: ¿Jachin k'u lo we achi ri' chi ri kiäqiq', xuquje' ri ja' re ri mar keniman che? —xecha'.

K'o jun achi aj Gadara ri e k'o itzelalaj taq espíritus che

5 ¹Xeopan ch'äqäp che ri mar pa ri ki tinimit ri winaq aj Gadara. ²Aretaq elem kub'an ri Jesús pa ri barco, chanim xriq rumal

jun achi ri k'o jun itzelalaj espíritu che. Elnaq loq ri achi pa ri campo santo chkixol ri muqub'al. ³Chila' k'ut, xol taq ri muqub'al, kájeqi wi. Man k'o tä jachin jun ri kowininaq chuyuqb'axik, pune xkixim na kuk' ximib'al re ch'ich'. ⁴K'ia mul ximom kuk' chapb'al aqanaj, xuquje' kuk' ximib'al re ch'ich'. Xeut'oqopij k'u ri ximib'al re ch'ich', xeupaxij ri chapb'al aqanaj. Man k'o tä jun ri k'o u chuq'ab' chujeqb'axik ri achi ri'. ⁵Chi chaq'ab', chi paq'ij kák'oji ri achi ri' xol taq ri muqub'al xuquje' pa taq juyub', kuraq u chi', kusok k'u rib' kuk' taq ab'aj. ⁶Aretaq k'ut ri achi xril apan ri Jesús chinaj, xutik anim, xe' ruk', xxuki chuwäch. ⁷Xuraq k'u u chi', ko xch'awik, xub'ij: ¿Jas kaj la chwe, Jesús, lal ri' ru K'ojol ri Nimalaj Dios aj Chikaj? Kinb'ochi'n che la cho ri Dios, chi máb'an la k'äx chwe, — xcha che.

⁸Xub'ij wa' rumal chi ri Jesús tajin kub'ij che: itzelalaj espíritu, chatel b'i che ri achi! —kächa che.

⁹Xuta' k'u ri Jesús che, xub'ij: ¿Jas ra b'i'? —xcha che.

Xub'ij k'u che ri Jesús: Ri nu b'i' are K'iyal. Je wa' ri nu b'i' rumal chi sib'alaj uj k'ia, —xcha che.

¹⁰Sib'alaj xub'ochi'j ri Jesús chi mätaqanik chi cheb'el b'i pa ri tinimit ri'. ¹¹E sib'alaj k'ia k'u ri aq ri tajin keyuq'ux apan chila' pa ri juyub' ri'. ¹²Ri itzelalaj taq espíritus tajin keb'ochi'n che ri Jesús, kákib'ij: Chujtaqa b'i la kuk' ri aq rech kujok b'i chke, —kecha che.

¹³Ri Jesús k'ut xuya chke chi je' káka'no. Xeb'el k'u b'i ri itzelalaj taq espíritus, xeb'ok b'i chke ri aq. Konojel ri aq, kraj e k'o kieb' mil, xkik'iäq b'i kib' chutza'm ri juyub', xeqaj k'u pa ri mar, xejiq'ik.

¹⁴E are k'u ri ajuuq' taq aq xeanimajik, xeb'e'k. Xkiya u tzijol wa' pa ri tinimit, xuquje' pa taq ri juyub'. Xepe k'u ri winaq che rilik jas ri' ri xb'antajik. ¹⁵Aretaq xeopan ruk' ri Jesús, xkil ri achi ri nab'e xek'oji na k'ia itzelalaj taq espíritus che. T'uuyul k'u ri achi chila', kojom chi ri ratz'iaq, ulinaq chi putzil. Xkixej k'u kib' ri winaq. ¹⁶Ri winaq ri xkilo jas ri xb'an che ri achi ri xek'oji ri itzelalaj taq espíritus che, xuquje' jas ri xkik'ulmaj taq ri aq, xkitzijo'j k'u ronojel wa' chke ri winaq ri xkimulij kib'. ¹⁷Xkib'ochi'j k'u ri Jesús chi kel b'i chanim pa ri ki tinimit.

¹⁸Okem kub'an ri Jesús pa ri barco, ri achi ri xek'oji ri itzelalaj taq espíritus che xub'ochi'j ri Jesús chi kuya che chi ke' ruk'. ¹⁹Man xuya tä k'u ri Jesús che, xane xub'ij che: Oj la cho achoch la kuk' ri achalaxik la, tzijoj la chke ri e are' ronojel ru b'anom ri Qajaw Dios che la, chi sib'alaj xel u k'ux che la, xutoq'ob'isaj wäch la, —xcha che.

²⁰Xe' k'u ri achi, xutzijoj k'u pa taq ri tinimit re Decápolis ronojel ru b'anom ri Jesús che. Xkikajmaj k'u wa' konojel ri winaq.

**Käkunax jun ixoq yawab', xuquje' käk'astajisax ri
u mia'l ri tat Jairo chkixol ri käminaqib'**

²¹Aretaq ri Jesús xq'ax chi jumul ch'äqäp che ri mar pa ri barco, sib'alaj k'ia winaq xkimulij kib' ruk'. K'o k'u ri Are' chuchi' ri mar.

²²Xopan k'u jun achi ruk' ri Jesús. Are ki nimal ri winaq re ri rachoch Dios ri tata' ri', Jairo u b'i'. Aretaq ri tat Jairo xril ri Jesús, xxuki chuwäch. ²³Sib'alaj xub'ochi'j ri Jesús, xub'ij che: iRi alaj nu mia'l tajin käkämik! iSa'j la wuk'! Ya la ri q'ab' la puwi' rech kutzirik, käk'asi k'ut, —xcha che.

²⁴Xe' k'u ri Jesús ruk'. E k'ia ri winaq ri xuquje' xeb'e' ruk', käkipitz' k'u ri Jesús. ²⁵K'o k'u jun ixoq ri xke' kab'lajuj junab' xaq kel u kik'el. ²⁶Sib'alaj u riqom k'äx pa ki q'ab' k'ia taq kunanelab', u sachom k'u ronojel ri k'o ruk'. Man k'o tä k'u utzil u riqom, xane xa tajin känimatajik. ²⁷Aretaq xuta u tzijol ri tajin kub'an ri Jesús, xopan k'u ruk'. Xok chkixol ri k'ialaj winaq, xqeb' chrij ri Jesús, xuchap koq ru q'u'. ²⁸Kub'ij k'u pa ranima': “Xuwi ta ne we kinchap koq ru q'u', ikinutzir na!” —kächa ri ixoq. ²⁹Chanim k'ut, aretaq xchaptaj ru q'u' ri Jesús rumal, xtäni ru kik'el ri kelik. Xuna' ri ixoq pa ru cuerpo chi xkunataj che ri itzelalaj yab'il ri u riqom. ³⁰Ri Jesús k'ut xuna' chi xel jub'iq' ru chuq'ab' chukunaxik ri ixoq. Chanim xutzolq'omij rib' chkixol ri k'ialaj winaq, xka'y k'u chke, xub'ij: ¿Jachin ri xchapow ri watz'iaq? —xcha'.

³¹Xkib'ij k'u ru tijoxelab' che: iKil ya' la chi käpitz' la kumal ri k'ialaj taq winaq! ¿Jas che käb'ij la: “¿Jachin ri xinchapowik?” —kächa la, —xecha che ri Jesús.

³²Käka'ylob' k'u ri Jesús che rilik jachin ri xb'anow wa'. ³³Are k'u ri ixoq ri xchapowik, xuxej rib', xb'irb'itik, xe' ruk' ri Jesús, xxuki k'u chuwäch. Kuch'ob'o chi xkunatajik rumal ri Are', xutzijoj k'u che ri Jesús ronojel ri qas tzij chrij ri k'ulmatajinaq ruk'. ³⁴Ri Jesús xub'ij che: Nan, xkunataj la rumal chi xkojon la chwe. Oj b'a' la, chuxlan anima' la, xutzir k'u kan la che ri yab'il la, —xcha che.

³⁵Tajin kätzijon ri Jesús aretaq xeopan jujun winaq, e petinaq pa rachoch ri ki nimal ri winaq re ri rachoch Dios, xkib'ij che ri tat Jairo: iXkäm ri mia'l la! Xaq mäya la latz' che ri Ajtij, —xecha che ri tata'.

³⁶Aretaq ri Jesús xuta ri xb'ixik, man nim tä xril wi wa', xub'ij che ri ki nimal ri winaq re ri rachoch Dios: Mäxej ib' la, xane xaq xuwi kojon la chwe, —xcha che.

³⁷Man xraj tä k'u ri Jesús chi k'o jachin chik xe' ruk', xane xaq xuwi ri tat Pedro, ri tat Jacobo, xuquje' ri tat Juan u chaq' ri tat Jacobo. ³⁸Aretaq xeopan cho rachoch ri ki nimal ri winaq re ri rachoch Dios, ri Jesús xriolo chi ri winaq käkitukij kib', xuquje' käkik'is kib' che oq'ej, sib'alaj käkiraq chi chi'. ³⁹Okinaq k'u b'i' ri Jesús pa ri ja, xub'ij chke: ¿Jas che sib'alaj

käraq chi' alaq, käk'is ib' alaq che oq'ej? Man käminaq tä ri ak'al, xane xa käwarik, —xcha chke.

⁴⁰Ri e are' xa xkitze'j u wäch ri Jesús. Ri Are' k'ut xeresaj b'i konojel ri winaq cho ja. Xeuk'am ru tat, ru nan ri ak'al, xuquje' taq ri rachi'l, xok k'u b'i jawije' tutz'ul wi ri ak'al. ⁴¹Ri Jesús xuchap ri ali che ru q'ab', xub'ij che: ¡Talita, kumi! —xcha che. Ri tzij ri' kel kub'ij: ¡Alaj ali! Kinb'ij chawe, ichatwalijoj! —kächa'.

⁴²Chanim xwalij ri ali, xb'inik. Kab'lajuj chi k'u u junab'. Sib'alaj xkikajmaj wa' ri winaq. ⁴³Ri Jesús sib'alaj xeupixb'aj chi mäkitzijoj wa' chke nik'iaj winaq chik. Xub'ij chi chkiya che ri ali jas kutijo.

Jumul chik ri Jesús k'o pa ri tinimit Nazaret

6 ¹Xel b'i ri Jesús chila', xtzelej k'u b'i pa ru tinimit ri Are', xeb'e' k'u ru tijoxelab' ruk'. ²Aretaq xopan ri q'ij re uxlanem, ri Jesús xuchaplej ki tijoxik ri winaq pa ri rachoch Dios. Xkikajmaj k'u wa' k'ia chke ri winaq ri xeto'wik, xkib'ij: ¿Jawije' xretamaj wi ronojel wa' ri Are'? —kecha'. ¿Jas u wäch no'j wa' ri yo'm che? ¿Jas ta k'u lo kub'an che ki b'anik ri nimalaj taq kajmab'al ri tajin keb'antaj rumal? —kecha'. ³Are b'a' wa' ri qolol che',^s ri ral ri nan María, katz ri a Jacobo, ri a José, ri a Judas, xuquje' ri a Simón. E k'o k'u ri ranab' ri Jesús quk' waral xuquje', —xecha'. Tzel k'u xkita ru tzij.

⁴Xub'ij k'u ri Jesús chke: Pa nik'iaj tinimit chik nim kil wi ronojel q'alajisal re ru Loq' Pixab' ri Dios. Xaq xuwi pa ru tinimit ri are', xuquje' chkixol ri rachalal, xuquje' cho rachoch, man nim tä kil wi wa', —xcha chke.

⁵Man xkowin tä k'u ri Jesús chub'anik jun nimalaj kajmab'al chila', xane xaq xuwi xuya ru q'ab' pa ki wi' kieb' oxib' yawab'ib', xeukunaj. ⁶Ri Are' xukajmaj wa' chi man k'o tä jub'iq' ri ki kojoniq' ri winaq che. Xeusolij k'u taq ri alaj taq tinimit ri e k'o chunaqaj ri Nazaret, xeutijoj ri winaq chila'.

Ri Jesús keutaq b'i ri kab'lajuj u tijoxelab' chutzijoxik ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio

⁷Ri Jesús xeusik'ij ri kab'lajuj u tijoxelab' ruk', xuchaplej ki taqik b'i chi kakab'il. Xuya taqanik pa ki q'ab' che kesaxik b'i ri itzelalaj taq espíritu. ⁸Xub'ij k'u chke chi k'o jas mäkik'am b'ik, mäkik'am b'i ki chim, o ki wa, o puaq pa ri k'olib'al ki rajil, xane xaq xuwi ri ki ch'imiy. ⁹Xuquje' xub'ij chke chi chkikojo b'i ki xajäb', mäkik'am k'u b'i kieb' ki kamixa', xane xa jun käkikoj b'ik. ¹⁰Xub'ij xuquje' ri Jesús chke: Apachike ja ri kixok wi, chila' chixkanaj wi kanoq k'ä kixel na b'i pa ri tinimit ri', —kächa'.

^s 6:3 Ri qolol che' xuquje' käb'ix "ajanel" o "carpintero" che rumal ru chak.

¹¹Apachike tinimit ri man kixk'ulax tä wi, ri man käkaj taj käkitatab'ej ri i tzij, aretaq kixel b'i chila', chitota' kan ri ulew ri k'o che taq ri iwaqan. Chib'ana wa' chuq'alajisaxik chkij ri winaq re ri tinimit ri' chi man utz tä ri käka'no, k'o ki mak. Qas tzij kinb'ij chiwe chi pa ri q'ij ri käq'at na tzij pa ki wi' ri winaq ri' rumal ri Dios, kätan na ri' ri käb'an chuk'äjisaxik ki wäch ri winaq re ri tinimit Sodoma, re ri tinimit Gomorra^h chuwäch ri käb'an chuk'äjisaxik ki wäch ri winaq re ri tinimit ri', —xcha chke.

¹²Xeb'el k'u b'i ri tijoxelab', xeb'e'k, xkitzijoq chi ri winaq rajwaxik käkik'ex kanima', käkik'ex k'u ki chomanik. ¹³Xekesaj k'u k'ia itzel taq espíritus chke ri winaq. Xuquje' xkikoq aceite chke k'ia yawab'ib', xekikunaj k'ut.

Käkämisaq ri Juan Qasal Ja'

¹⁴Ri nim taqanel Herodes xretamaj ri tajin kub'an ri Jesús rumal chi konojel ri winaq ki tom u tzijol ronojel wa'. Xub'ij k'u ri tat Herodes: Are ri Juan Qasal Ja' ri' ri xk'astaj loq chkixol ri käminaqib', rumal k'u ri' k'o u kuinem ri are' chub'anik k'ia u wäch kajmab'al, —xcha'.

¹⁵E k'o k'u nik'iaj chik tajin käkib'ij: Are ri tat Elías wa' ri ojer qa mam, —kecha'.

Nik'iaj chik käkib'ij: Are wa' jun chke ri ojer q'alajisal taq re ru Loq' Pixab' ri Dios, —xecha ri'.

¹⁶Aretaq k'ut xuta wa' ri tat Herodes, xub'ij ri are': Are ri tat Juan wa' ri xinwesaj u jolom, xa k'astajinaq loq chkixol ri käminaqib', —xcha'.

¹⁷(Xa k'u rumal rech ri nan Herodías xkämisaq ri Juan Qasal Ja') Tzare k'u ri tat Herodes xtaqan chuchapik ri tat Juan rech käyutik käyi' pa che', xa rumal rech ri nan Herodías ri xk'uli ruk' ri tat Herodes, pune are rixoqil ri tat Felipe ru chaq' ri tat Herodes. ¹⁸Xchap k'u ri tat Juan rumal chi ri are' xub'ij che ri tat Herodes: Man taqal tä che la chi käb'an ixoqil la che ri rixoqil ri chaq' la, xane äwas ri käb'an la, —xcha che.

¹⁹Sib'alaj xpe royowal ri nan Herodías che ri tat Juan rumal ronojel ri xub'ij. Sib'alaj kraj u kämisaxik. Man käkowin tä k'ut rumal ri tat Herodes. ²⁰Je ri', rumal chi ri tat Herodes nim käril wi ri tat Juan, kuxej k'u rib' chuwäch. Retam k'ut chi are jun utzalaj achi ri jikom ranima' cho ri Dios. Xa rumal ri' kuchajij ri tat Juan rech man k'o tä k'äx käb'an che. Aretaq k'ut ri tat Herodes kutatab'ej ru tzij, man kuriq taj jas kub'ano. Pune ta ne je ri', sib'alaj xqaj chuwäch ri tat Herodes xutatab'ej ri xub'ij. ²¹Xuriq k'u ri nimaq'ij re ri rok'owisaxik u junab' ri tat Herodes. Ri are' xub'an jun nimalaj wi'm chke ri winaq ri nimaq ki b'anik ri e k'o ruk', xuquje' chke ri ki nimaqil ri soldados, kachi'l ri ki nimaqil ri winaq aj

^h6:11 Ri kieb' tzij “Sodoma” y “Gomorra” keriqtaj pa ri Diccionario, k'isb'al re we Nuevo Testamento.

Galilea. ²²Tajin kewi' ri rula' aretaq ri ali ri ral ri nan Herodías xok b'i kuk', xuchap xojowem chkiwäch, käxojowik, käxojowik. Xqaj k'u ri ali chuwäch ri tat Herodes, xuquje' chkiwäch ri tajin kewi' ruk'. Xub'ij k'u ri nim taqanel che ri ali: Chata' b'a' chwe jas ri kawaj, kinya k'u na wa' chawe, —xcha che.

²³Ri tat Herodes xuchi'j che ri ali ruk' juramento, xub'ij: Apachike ta ne ri kata' chwe kinya na chawe. Pune ta ne kata' chi kinya nik'iaj chke taq ri tinimit ri kintaqan wi, kinya na wa' chawe, —xcha che. ²⁴Xel k'u b'i ri ali, xuch'ab'ej ru nan, xub'ij: ¿Jas ta ne ri kinta' che? —xcha che.

Xub'ij k'u ru nan: ¡Chata' chi käyi' chawe ru jolom ri Juan Qasal Ja! — xcha che.

²⁵Aninaq xok chi b'i ri ali ruk' ri nim taqanel, xuta' che, xub'ij: ¡Kwaj chi käya la chwe ru jolom ri Juan Qasal Ja' pa jun plato chanim ri! — xcha che.

²⁶Sib'alaj xb'ison k'u ri tat Herodes. Ri are' man kraj taj kuk'ex ri xuchi'j che ri ali, rumal chi xub'ij wa' ruk' juramento chkiwäch konojel ri rula'. ²⁷Chanim ri nim taqanel xutaq b'i jun chke ri soldados chuk'amik loq ru jolom ri Juan Qasal Ja'. ²⁸Xel k'u b'i ri soldado, xe'k, xresaj u jolom ri tat Juan ri k'o pa che'. Xuk'am loq pa jun plato, xuya che ri ali, ri ali k'ut xuya che ru nan.

²⁹Aretaq xkita wa' ru tijoxelab' ri tat Juan, xeb'e' che rilik, xkik'am k'u b'i ru cuerpo, xkiya pa jun muqub'al.

Ri Jesús kuya ki wa job' mil winaq

³⁰Xkimulij k'u kib' ruk' ri Jesús ri kab'lajuj apóstoles' ri taqom b'i rumal, xkitzizoj che ri Are' ronojel ri xka'no, xuquje' ronojel ri xekitijoj wi ri winaq. ³¹Xub'ij k'u ri Jesús chke: Chixsa'j wuk' xa i tukiel wi. Jo' jawije' ri man k'o tä wi winaq, kujuxlan k'u jun rat chila', —xcha chke.

Je' xub'ij wa' rumal chi e k'ia winaq ri tajin keopan kuk', xuquje' e k'o ri tajin keb'el b'ik, je ri' chi ri Jesús e rachi'l ru tijoxelab' man kekowin taj kewi'k. ³²Xeb'e' ki tukiel wi pa jun barco, xeopan chila' pa ri juyub' ri kätz'inowik. ³³E k'ia k'u ri winaq ri e petinaq pa taq konojel ri tinimit chila'. Xkilo aretaq xe' ri Jesús e rachi'l ru tijoxelab', xkich'ob' k'u ki wäch. Xa je ri' ri winaq chi kaqan xeb'e' ri e are' jela' jawije' ri xeb'e' wi ri Jesús, ru tijoxelab'. Xkikowij b'ik, xeopan k'u nab'e chkiwäch.

³⁴Aretaq xel loq ri Jesús pa ri barco, xeril ri k'ialaj winaq. Xel k'u u k'ux chke rumal chi je' ta ne e chij ri man k'o tä kajyuq'. Ri Jesús k'ut xuchaplej ki tijoxik. K'ia k'ut ri xuk'ut chkiwäch. ³⁵Qajem k'u kub'an ri q'ij, ru tijoxelab' xeqeb' ruk', xkib'ij che: We juyub' ri' ri uj k'o wi sib'alaj kätz'inowik, b'enaq chi k'u ri q'ij. ³⁶Chetaqa la b'i ri winaq rech keb'e'

¹6:30 Ri tzij “apóstol” kel kub'ij “taqom”. E kab'lajuj u taqo'n ri Jesús ri e cha'tal rumal.

cho taq kachoch ri winaq ri e sutininaq chqij, xuquje' pa taq ri alaj taq tinimit ri naqaj e k'o wi, käkiloq' k'u na ri ki wa. Man k'o tä k'u ri käkitiyo, —xecha che.

³⁷Xch'aw k'u ri Jesús, xub'ij chke: Chiya ix ri käkitiyo, —xcha chke.

Xkib'ij ru tijoxelab' che: ¿Jas ta k'u kàqa'no? ¿A kujkowin ta lo kuje'k keqaloq' kieb' cientos quetzales kaxlan wa che tzuqub'al ke we winaq ri'? —xecha che.

³⁸Xuta' k'u ri Jesús, xub'ij chke: ¿Janipa' kaxlan wa e k'o iwuk'? iJiwilampe'! —xcha chke.

Aretaq xketamaj, xkib'ij: Xa job' kaxlan wa e k'olik, xuquje' kieb' kâr, —xecha che.

³⁹Xtaqan k'u ri Jesús chi ket'uuyi ri winaq pa taq mulaj cho ri räxalaj uwosaq. ⁴⁰Xet'uuyi k'ut pa taq mulaj, pa taq ciento, pa nik'iaj taq ciento. ⁴¹Ri Jesús xeuk'am k'u ri job' kaxlan wa xuquje' ri kieb' kâr, xka'y chikaj, xeutewchij. Te k'u ri' xeuipir ri kaxlan wa, xeuya chke ru tijoxelab' rech kekijach wa' chkiwäch ri winaq. Xuquje' ri kieb' kâr xeujach chkiwäch konojel. ⁴²Xewi' k'u konojel, xenoj k'ut. ⁴³Te ri' xekik'ol ri ch'äqataq taq kaxlan wa, xuquje' ri ch'äqataq kâr ri xekanaj kanoq. Xub'an kab'lajuj chikäch wa chi ronojel. ⁴⁴E job' mil achijab' k'ut ri e k'o chkixol ri winaq ri xewi'k, ri xkitij ke ri wa.

Ri Jesús káb'in puwi' ri ja'

⁴⁵Te k'u ri' ri Jesús xub'ij chke ru tijoxelab' chi utz we keb'ok pa ri barco rech keb'e'k, kenab'ej apanoq chuwach ri Are' pa ri tinimit Betsaida ch'äqäp che ri mar. Are k'u ri Jesús xkanaj kan kuk' ri k'ialaj winaq che ki jachik b'ik. ⁴⁶E jachtajinaq chi k'u b'i ri winaq rumal ri Jesús, xe' ri Are' pa ri juyub' chub'anik orar. ⁴⁷Are chi' ri tajin kok ri aq'ab', ri tijoxelab' e k'o pa ri barco puwi' ri ja' pu nik'iajal ri mar. Are k'u ri Jesús u tukiel k'o kan chuchi' ri mar. ⁴⁸Xrilo chi ru tijoxelab' tajin käkiriq k'äx chub'inisaxik ri barco rumal chi chkiwäch petinaq wi ri kiäqiq'. Xa jub'iq' kraj man kásaqirik aretaq xopan ri Jesús kuk', tajin káb'in puwi' ri ja'. U chomam ri Jesús chi xa kok'ow chkiwäch. ⁴⁹Aretaq ri tijoxelab' xkilo chi káb'in ri Jesús puwi' ri ja', xkichomaj k'ut chi are jun xib'inel wa'. Xexib'ix k'u rumal, xkiraq k'u ki chi'. ⁵⁰Je ri', rumal chi konojel xkilo, sib'alaj xkixej kib'. Chanim ri Jesús xeuch'ab'ej, xub'ij chke: In wa', imixej iwib', chichajij iwanima'! —xcha chke.

⁵¹Xok k'u b'i ri Jesús pa ri barco kuk' ru tijoxelab', xtäni k'u ri kiäqiq'. Sib'alaj k'u xkikajmaj wa' ri tijoxelab'. ⁵²Man okinaq tä k'u pa ki jolom jas kel kub'ij ri kajmab'al ri xub'an ri Jesús aretaq xujach ri kaxlan wa chke ri winaq, xane xa ab'ajarinaq ri kanima'.

Ri Jesús keukunaj ri yawab'ib' pa Genesaret

⁵³E q'axinaq chi ch'äqäp che ri mar, xeopan chuchi' ri ulew pa Genesaret, xkixim k'u ri ki barco chila' chuchi' ri mar. ⁵⁴Aretaq xeb'el

b'i pa ri barco, ri winaq chanim xkich'ob' u wäch ri Jesús. ⁵⁵Xeb'inlob'ik, xekisolij konojel taq ri tinimit chila'. Are k'u ri winaq xkichaplej ki k'amik loq ri yawab'ib' cho taq alaj taq ch'at jawije' chi' ri käkito chi k'o wi ri Jesús. ⁵⁶Apawije' chi' k'ut ri xopan wi ri Jesús, we pa taq alaj taq tinimit, we pa nimaq taq tinimit, we k'u pa taq juyub', xeyi' ri yawab'ib' pa taq ri b'e, xkib'ochi'j k'u ri Jesús chi xuwi ta ne kuya chke chi käkichap koq u chi' ru q'u'. Konojel k'u ri xechapowik xeutzir kanoq.

Käriqtaj k'äx rumal ri e naq'atal wi ri winaq

7 ¹Ri tata'ib' fariseos xuquje' jujun chke ri tata'ib' tijonelab' re ri Pixab' ri e petinaq pa ri tinimit Jerusalén xkimulij kib' chrij ri Jesús. ²Xekil k'ut chi jujun chke ru tijoxelab' ri Jesús käkiti'j ri ki wa, man käk'a'n tä k'u ke ri e naq'atal wi ri fariseos. Are wa' ri u ch'ajik ri rij ri ki q'ab', na'l käk'a'n che. Tzel k'u xkil wa' ri fariseos, xeyoq'on chke ru tijoxelab' ri Jesús. ³Je ri', rumal chi ri tata'ib' fariseos, xuquje' konojel ri nik'iaj winaq aj Israel na'l käkich'aj ri rij ki q'ab', te k'u ri' kewi'k. Xaq are ki k'amom ri e naq'atal wi ri ki nan ki tat ojer. ⁴Xuquje' aretaq ketzelej loq pa ri k'ayib'al, we man käkich'aj tä kib', man kewi' taj. E k'o k'u k'ia ri e naq'atal wi ri käk'a'n ri e are', je' jas ri ki ch'ajik ri vasos, ri t'uy, ri ch'ich' taq laq, xuquje' taq ri ki ch'at. (Xa rumal ri e naq'atal wi ri tata'ib' fariseos, xkib'ij chi äwas ri' we man käk'a'n tä ke ri winaq jas ri käk'a'n ri e are'.) ⁵Rumal wa' ri fariseos xuquje' ri tijonelab' re ri Pixab' xkita' che ri Jesús, xkib'ij che: ¿Jas che man käk'a'n tä ri tijoxelab' la jas ri e naq'atal wi ri qa nan qa tat ojer? —kecha'. Xane kewi'k, man na'l taj käk'a'n chuch'ajik ri rij ri ki q'ab' nab'e, —xecha che.

⁶Xch'aw k'u ri Jesús, xub'ij chke: Qas tzij ri xub'ij ri qa mam Isaías ri q'alajisal re ru Loq' Pixab' ri Dios ojer chij alaq. Are la' chi xa kieb' wäch alaq, jas ri tz'ib'tal rumal, ri kub'ij:

We winaq ri' xaq che ki chi'
 käkinimarisaj nu q'ij, man qas
 käkijikib'a' ri kanima' chwij,

—kächa ri Dios.

⁷Xaq loq' keq'ijilan chwe.

Käkiya che tijonik xaq xuwi
 ri ki pixab' ri winaq,

—kächa ri', —xcha ri qa mam Isaías. ⁸Je ri', rumal chi ri alaq yo'm kan alaq ru Loq' Pixab' ri Dios. Chuk'exwäch k'u wa', xa jikib'am anima' alaq chkij ri e naq'atal wi ri winaq, je' jas ri na'l ki ch'ajik ri t'uy, ri vasos, xuquje' k'ia u wäch ri e je' taq wa' ri naq'atal wi alaq, —xcha chke.

⁹Xuquje' xub'ij chke: Ri alaq man nim tä chik kil wi alaq ru taqanik ri Dios. Man k'o tä chi u patän wa' chuwäch alaq. Chuk'exwäch wa' káb'an alaq xa jas ri naq'atal wi alaq, —kächa chke. ¹⁰U b'im k'u kan ri qa mam

Moisés: “Nim cheawila wi ra nan a tat,” —kächa!. U b'im xuquje!: “Jachin k'u ri kuyoq' ru nan u tat, tzrajwaxik käkämisax na wa',” —kächa ri!. ¹¹Ri alaq k'ut käb'ij alaq: Xaq xuwi rajwaxik chi kub'ij jun achi che ru nan u tat: “Are Corbán wa' ronojel ri kinkowinik kinkoj che to'ik alaq,” —kächa chke. (Ri “Corbán” kel kub'ij: “Yo'm cho ri Dios”, —kächa!.) ¹²We je' kub'ij wa' ri achi ri!, man käya tä alaq che chi k'o jas kub'an che ki to'ik ru nan u tat. ¹³Je ri! man nim tä chik kil wi alaq ru Tzj ri Dios, man k'o tä chi u patän ru Loq' Pixab' ri Dios chuwäch alaq. Xaq xuwi chkij taq ri naq'atal wi alaq käya wi alaq tijonik. Xuquje' k'ia ri je' taq wa' käb'an alaq, —xcha ri Jesús chke ri tata'ib' ri!.

¹⁴Ri Jesús xeusik'ij ri winaq ruk' jumul chik, xub'ij k'u chke: Alaq, onojel alaq, tatab'ej alaq ri nu tzij, ch'ob'o alaq ri kinb'ij, —kächa chke. ¹⁵Man k'o tä ri kutij ri winaq ri käkowinik käretzelaj u wäch ru k'aslemal. Xane are ri kel loq pa ranima' ri winaq, are wa' ri ketzelan u wäch ru k'aslemal. ¹⁶We k'o jun ri kujikib'a ranima' chutatab'exik ri nu tzij, ichutatab'ej b'a! —xcha chke.

¹⁷Okinaq chi ri Jesús pa ri ja, u yo'm k'u kan ri winaq, xepe ru tijoxelab', xkita' che ri Are' chrij ri k'utb'al ri xutzijoj chke. ¹⁸Xuta' k'u ri Jesús chke, xub'ij: ¿A xuquje' ne ri ix man kich'ob' tä wa'? —kächa!. ¿A mat iwetam chi ronojel ri kutij ri winaq, ri kok chupam, man käkowin tä wa' che retzelaxik u wäch ru k'aslemal? ¹⁹Are je ri!, rumal chi man kok tä pa ranima', xane xaq xuwi pa ri rixko'l, kel k'u kanoq aretaq kub'an ru chul, —xcha chke.

Xub'ij wa' chke chuk'utik chi man k'o tä jun u wäch wa ri äwas u tijik, ri ketzeletaj jun winaq rumal. ²⁰Xuquje' xub'ij: Ri kel loq pa kanima' ri winaq are wa' ri ketzelan u wäch ri ki k'aslemal. ²¹Je ri!, rumal chi pa kanima' ri winaq, keb'el wi loq ri itzel taq ki chomanik, xuquje' ri etzelal ri kaka'n ri e are' ri e je' taq wa': ru b'anik ri nimalaj mak ruk' ri rixoqil o ri rachajil jun chik, ru b'anik jas ri kaka'n ri tz'i' ri xaq käkiriq kib', man k'o tä ki pixab', xuquje' ru b'anik ri kämisanik, ²²ri elaq'anik, ru rayixik ri kech nik'iaj winaq chik, ri etzelal, ri sub'unik, ri sak'ajil chub'anik ronojel u wäch etzelal, ri k'äx kuna' jun chrij jun winaq chik ri utz u riqom, ru yakik tzij chrij jun chik, ru b'anik nimal, xuquje' ri man kuya' tä jun chi kok tzij pu jolom, xane xa kub'an re ri are!. ²³Konojel wa' we etzelal ri' keb'el loq pa kanima' ri winaq, ketzeletaj k'u ri ki k'aslemal kumal, —xcha chke.

Jun ixoq ri man are tä aj Israel kăkojon che ri Jesús

²⁴Xel b'i ri Jesús chila', xe'k, xopan pa Fenicia chunaqaj ri tinimit Tiro, xuquje' ri tinimit Sidón. Xok k'u b'i pa jun ja. Man kraj taj chi ri winaq kăketamaj chi k'o chila', man kăkowin tä k'ut chuk'u'ik rib'. ²⁵Chanim k'ut xretamaj jun ixoq chi ri Jesús k'o chila'. Ri ixoq ri' k'o jun alaj ral ali

ri k'o jun itzelalaj espíritu che. Xopan k'u ruk' ri Jesús, xxuki chuwäch. ²⁶Ri ixoq ri' man are tä aj Israel, xane ilom u wäch pa Fenicia, ch'äqäp re ri Siria. Xub'ochi'j ri Jesús, xuta' toq'ob' che chi käresaj b'i ri itzel espíritu che ri ral ali. ²⁷Xub'ij k'u ri Jesús che: Cheyey na la rech nab'e käyi' ri ki wa ri ak'alab', chenoj k'u na ri e are'. Man utz tä ru chapik ri ki wa ri ak'alab', käk'iäq ta k'u chkiwäch ri alaj taq tz'i!, —xcha che.

²⁸Xch'aw k'u ri ixoq, xub'ij che ri Jesús: iJe', Tat! Xuquje' ne ri alaj taq tz'i' ri keb'ok pa ja käkij ru xe'r taq ri ki wa ri ak'alab', —xcha che.

²⁹Xub'ij k'u ri Jesús che ri ixoq: Rumal we tzij ri' ri xb'ij la, kuya' ke' la cho ja. Elinaq chi k'u b'i ri itzel espíritu che ri alaj ali ri al la, —xcha che.

³⁰Xe' k'u ri ixoq cho ja. Aretaq xopanik xuriqa ri ral q'oyol pa ru ch'at, elinaq chi k'u b'i ri itzel espíritu che ri alaj ali.

Jun achi mem xuquje' so'r käkunax rumal ri Jesús

³¹Xel k'u b'i ri Jesús chila' chunaqaj ri tinimit Tiro, xok'ow pa ri tinimit Sidón, xuquje' pa taq ri tinimit re Decápolis, xopan k'u chuchi' ri mar re Galilea. ³²Aretaq k'o chila' xk'am loq jun so'r achi ri xuquje' mem ruk' ri Jesús. Ri xek'amow loq keb'ochi'nik, käkita' toq'ob' che ri Jesús chi kuya ru q'ab' puwi' ri achi. ³³Ri Jesús xuk'am k'u b'i ri achi chkiwäch ri winaq pu tukiel wi. Xeunim ru wi' taq u q'ab' pa taq ru xikin ri achi, xuquje' xchub'anik, xuchap koq ri raq'. ³⁴Xka'y k'u ri Jesús chikaj, xb'iq'b'itik, xub'ij che ri achi: iEfata! —xcha'. Kel kub'ij wa': iChjaqtajoj! —kächa'.

³⁵Chanim k'ut xejaqtaj ru xikin ri achi, xuquje' xutzir ri raq'. Käkowin chi k'ut kätzijonik. ³⁶Ri Jesús k'ut keupixb'aj ri winaq chi k'o jun mäki'b'ij wi. Pune sib'alaj keupixb'aj na, xa sib'alaj käkesaj na u tzijol wa'. ³⁷Sib'alaj k'u käkikajmaj ri winaq, käkib'ij: iSib'alaj utz kub'an ri Jesús che ronojel! Kub'ano chi käkita chik ri so'rab', xuquje' kub'ano chi ri memab' kech'awik, —xecha ri winaq.

Ketzuq ri kiejeb' mil winaq rumal ri Jesús

8 ¹Pa taq ri q'ij ri', ki mulim kib' sib'alaj k'ia winaq jumul chik, man k'o tä k'u ri käkij. Ri Jesús xeusik'ij ru tijoxelab', xub'ij chke: ²Kel nu k'ux chke ri winaq rumal chi oxib' q'ij chi wa' e k'o wuk', man k'o tä k'u jas käkij. ³We kintaqan chke chi keb'e' cho kachoch, mäja' k'u kewi'k, ketzaq na pa taq ri b'e. Jujun k'u chke naj e petinaq wi, —xcha chke.

⁴Ru tijoxelab' xech'awik, xkib'ij che: ¿Jawije' ta k'u lo käkowin wi jun kuriq ri wa che ki tzuqik wa' we winaq ri' waral pa we juyub' ri' ri kätz'inowik? —xecha che.

⁵Xuta' k'u ri Jesús chke: ¿Janipa' kaxlan wa e k'o iwuk'? —xcha'. Ri e are' xkib'ij: iWuqub'! —xecha che.

⁶Xtaqan k'u ri Jesús chke ri k'lialaj taq winaq chi keku'b'i pulew. Te k'u ri' xeuk'am ri wuqub' kaxlan wa, xmaltioxinik, xeupiro. Xeuya chke ru tijoxelab' rech kekijach wa' chkiwäch ri winaq. Je k'u ri' xka'no. ⁷Xuquje' e k'o kieb' oxib' alaj taq kär. Ri Jesús xeutewchij ri alaj taq kär, xub'ij chke ru tijoxelab' chi kekijach wa' xuquje' chkiwäch ri winaq. ⁸Xewi' k'u konojel ri winaq, xenojik. Xekimulij k'u ri ch'äqataq taq kaxlan wa ri xekanaq kanoq, ronojel k'u wa' xub'an wuqub' chikäch wa. ⁹Kraj e k'o kiejeb' mil winaq ri xewi'k. Te k'u ri' xeutaq b'i ri Jesús cho kachoch. ¹⁰Chanim k'ut xok b'i ri Jesús pa ri barco kuk' ru tijoxelab', xeb'e' pa Dalmanuta.

Ri tata'ib' fariseos käkita' jun kajmab'al etal che ri Jesús

¹¹Xeopan k'u ri tata'ib' fariseos ruk' ri Jesús, xkichap tzij ruk'. Te ri' xkita' che chi kuk'ut chkiwäch jun kajmab'al etal ri käpe chikaj. Xkib'ij wa' che rech käqaj ri Jesús pa ki q'ab'. ¹²Sib'alaj xb'iq'b'it k'u ri Jesús, xub'ij: ¿Jas che käkita' etal ri winaq re we q'ij junab' ri'? —kächa'. Qas tzij ri kinb'ij chech alaq chi man käyi' tä chi na jun etal chke, —xcha ri Jesús.

¹³Xel b'i ri Jesús chkiwäch. Xok chi jumul pa ri barco, xe' k'u ch'äqap che ri mar.

Ri Jesús kätzijon chrij ri ki ch'amil ri tata'ib' fariseos

¹⁴Xsach pa ki jolom ri tijoxelab' u k'amik b'i ki wa. Xaq xuwi jun kaxlan wa k'o kuk' pa ri barco. ¹⁵Ri Jesús xeupixb'aj, xub'ij chke: iChitampe! iChichajij iwib' chuwäch ri ki ch'amil ri tata'ib' fariseos, xuquje' chuwäch ru ch'amil ri Herodes! —xcha chke.

¹⁶Xkitzijob'ela k'u kib' ri tijoxelab', xkib'ij: Ri Are' kub'ij wa' rumal chi man k'o tä qa wa qa k'amom loq, —xecha'.

¹⁷Aretaq ri Jesús xretamaj jas ri tajin käkib'ij, xub'ij chke: ¿Jas che kitzijob'ela iwib' chi man k'o tä i wa? —kächa chke. ¿A xaq are mäja' kich'ob'o, mäja' kiwetamaj? ¿A xa ab'ajarinaq na ri iwanima'? —kächa'. ¹⁸Pune k'o i waq'äch rech kixka'yik, iman kixka'y taj! Pune k'o i xikin rech kito, iman kitatab'ej taj! ¿A mat kána'taj wa' chiwe ri xinb'ano? —kächa chke. ¹⁹Aretaq xinpir ri job' kaxlan wa, xinjach k'u wa' chkiwäch ri job' mil winaq, ¿janipa' chikäch nojinaq chke ch'äqataq taq wa ri man xk'is taj ri xeik'olo? —xcha chke.

iE kab'lajuj! —xecha ri e are'.

²⁰Aretaq k'ut xinpir ri wuqub' kaxlan wa, xinjach wa' chkiwäch ri kiejeb' mil winaq, ¿janipa' chikäch nojinaq chke ch'äqataq taq wa ri man xk'is taj ri xeik'olo? —xcha chke.

iE wuqub' chikäch! —xecha che.

²¹Xub'ij k'u ri Jesús chke: ¿Jas lo wa' chi k'ä mäja' kich'ob'o? —xcha chke.

Ri Jesús kukunaj jun moy achi pa ri tinimit Betsaida

²²Te k'u ri' xopan ri Jesús pa ri tinimit Betsaida, e rachi'l k'u ru tijoxelab'. Jujun winaq xkik'am loq jun moy achi cho ri Jesús, xkib'ochil'j chi kuchap koq ri achi. ²³Ri Jesús xuchap ri moy che ru q'ab', xuyuqej b'ik, xeb'el k'u b'i pa ri tinimit. Xchub'an k'u pa taq u waq'äch ri moy, xuya ru q'ab' puwi' ri achi, xuchap koq ru waq'äch, te k'u ri' xuta' che: ¿A k'o ri kil la? —xcha che. ²⁴Are k'u ri moy xka'y aq'anoq, xub'ij: Kinwil ri winaq chi je' ta ne e che', kinwil k'ut chi keb'inik, —xcha'.

²⁵Ri Jesús xuya chi jumul ru q'ab' puwi' ri achi, xuchap koq ru waq'äch. K'ä te ri' qas xka'yik. Xutzir kan ru waq'äch, utz chik xkowin ri achi che rilik ronojel. ²⁶Te k'u ri' ri Jesús xutaq b'i cho rachoch, xub'ij b'i che: Utz na we man kok tä la pa ri tinimit, man k'o tä k'u ri kätzizoj la apan che jun chik jas ri nu b'anom che la, —xcha che.

Ri tat Pedro kuq'alajisaj chi ri Jesús are qas tzij ri Cristo

²⁷Xe' k'u ri Jesús, e rachi'l ru tijoxelab', xeopan pa taq ri tinimit re Cesarea Filipino. B'enam k'u ke pa ri b'e, xuta' chke ru tijoxelab', xub'ij: ¿Jachin ri in ri käkib'ij ri winaq? —xcha chke.

²⁸Xkib'ij k'u che: E k'o jujun winaq käkib'ij chi lal ri' ri Juan Qasal Ja', —kecha'. Xuquje' käkib'ij jule' chik chi lal ri' ri qa mam Elías. E k'o chi nik'iaj käkib'ij chi lal jun chke ri ojer q'alajisaj taq re ru Loq' Pixab' ri Dios, —kecha', —xecha che.

²⁹Te ri' xch'aw ri Jesús jumul chik, xuta' chke: E k'u ri ix, ¿jachin ri in ri kib'ij ix? —xcha chke.

Xch'aw k'u ri tat Pedro, xub'ij che: ¡Lal ri' ri Cristo! —xcha che.

³⁰Xeupixb'aj k'ut ri Jesús chi mäkitzizoj wa' che jachin jun.

Ri Jesús kutzizoj chi käkäm na

³¹Ri Jesús xuchaplej ki tijoxik ru tijoxelab', xub'ij chke: Rajwaxik chi ri in, in ri' ri Ralk'ual ri Dios ri Qas Winaq, kinriq na sib'alaj k'äx, kinxutux na kumal ri ki nimaqil ri winaq, kumal ri ki nimaqil sacerdotes, xuquje' kumal ri tijoxelab' re ri Pixab'. Xuquje' rajwaxik chi kinkämisax na, te ri' kink'astaj chi k'u na churox q'ij chkixol ri käminaqib', —xcha chke. ³²Utz u b'ixik wa' xub'an ri Jesús rech käkich'ob'o. Are k'u ri tat Pedro xuk'am b'i ri Jesús u tukiel wi, xuchaplej u yajik. ³³Xutzolq'omij k'u rib' ri Jesús, xeuka'yey ru tijoxelab', xuyaj ri tat Pedro, xub'ij che: ¡Chatel chnuwäch, Satanás! —kächa ri Jesús. ¡Man kach'ob' tä k'u ru chomanik ri Dios, xane xaq xuwi kach'ob' ri ki chomanik winaq! —xcha ri' chkiwäch.

³⁴Ri Jesús xeusik'ij ri k'ialaj winaq junam kuk' ru tijoxelab', xub'ij k'u chke: We k'o jun kraj käpe wuk' in, rajwaxik chi mub'an xa jas ri kraj ri are'. Rajwaxik chutelej ru cruz, chpet wuk' in, —kächa'. (Kel kub'ij wa'

chi ri winaq ri' man nim tä chik käril wi ru k'aslemal, pune ta ne kuriq ri kämikal rumal rech ri Jesús.) ³⁵Apachin ta ne ri kraj kuto' u wi' ru k'aslemal cho ruwächulew, käkäm k'u na wa' we winaq ri', kutzaq na ronojel. Man kuriq tä na ri' ri k'aslemal ri man k'o tä u k'isik. Apachin ta ne ri kuya ru k'aslemal rumal wech in, xuquje' rumal rech ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio, kuto' na u wi' ri qas u k'aslemal, —kächa'. ³⁶¿Jas ta k'u lo ri' ri kuch'ak jun winaq we kärechb'ej ronojel ruwächulew, kutzaq k'u na ri qas u k'aslemal? ³⁷¿Jas ta k'u lo ri käkowin ri winaq chuya'ik chuk'exwäch ri qas u k'aslemal? —kächa chke. ³⁸Apachin k'ut ri käk'ix chwe in xuquje' che ri nu tzij chkiwäch ri itzelalaj taq winaq rech we q'ij junab' ri', ri man keniman tä chi che ri Dios, xane xa kaka'n jas ri kākaj ri e are', in ri' ri Ralk'ual ri Dios ri Qas Winaq, kink'ix na xuquje' che ri winaq ri' aretaq kintzelej loq, kinpe k'u na ri' wachi'l ri loq'alaj taq ángeles, känimarisax k'u na nu q'ij jas ru nimarisaxik u q'ij ri nu Tat, —xcha chke.

9 ¹Te k'u ri' xub'ij ri Jesús chke konojel: Qas tzij ri kinb'ij chiwe chi e k'o jujun chke ri e k'o waral chnuwäch ri man kekäm taj k'ä kākil na chi ya petinaq ri' ruk' nimalaj chuq'ab' ru taqanik ri Dios pa ki wi' ri winaq, —xcha chke.

Käk'extaj ru ka'yeb'al ri Jesús

²Xke' waqib' q'ij chik u b'im kan wa' ri Jesús, aretaq xeuk'am b'i xaq xuwi ri tat Pedro, ri tat Jacobo, xuquje' ri tat Juan ki tukiel wi, xepaqi k'u puwi' jun nimalaj juyub'. Xk'extaj k'u ru ka'yeb'al ri Jesús chkiwäch. ³Sib'alaj xjuluw ri ratz'iaq ri Jesús, sib'alaj saqlolol je' jas ri saq tew, je ri' chi man k'o tä jun ch'ajal atz'iaq cho ruwächulew ri je' kākowin chusaqarisaxik wa' kub'ano. ⁴Tzkajmab'al chik, xkik'ut kib' kieb' achijab' ri tajin ketzijon ruk' ri Jesús, e are k'u ri qa mam Elías rachi'l ri qa mam Moisés. ⁵Xch'aw ri tat Pedro, xub'ij k'u che ri Jesús: Qajtij, isib'alaj utz chi uj k'o waral! Qa'na oxib' mo',^j jun che la, jun che ri qa mam Moisés, xuquje' jun che ri qa mam Elías, —xcha che.

⁶Je' xub'ij wa' rumal chi man kuriq taj jas kub'ij, isib'alaj k'u xkixej kib' ri tijoxelab'! ⁷Te ri' xqaj jun sutz' chkij, xech'uqtaj k'u rumal. Xch'aw k'u loq jun chupam ri sutz', xub'ij: iAre loq'alaj nu K'ojol wa'! Chitatab'ej ri kub'ij, —xcha'.

⁸Chanim xeka'ylob'ik, man k'o tä chi k'u jachin ri xkilo, xane xaq xuwi ri Jesús k'o kuk'.

⁹Qajem ke cho ri juyub', ri Jesús xeupixb'aj chi k'o mäkitzijoj wi ri kilom, k'ä aretaq kāk'astaj na ri Are', ri Ralk'ual ri Dios ri Qas Winaq, chkixol ri kāminaqib'. ¹⁰Xeniman k'u che ri Jesús, man k'o tä xkib'ij

^j9:5 Man q'alaj tä wa' we are “mo” o are “káb'al”.

che jun chik jas ri' ri xkik'ulmaj. Xa xkitzijob'ej kib' chkixol chi jas ri' ri k'astajik chkixol ri käminaqib'. ¹¹Xkita' k'u che ri Jesús, xkib'ij che: ¿Jas che käkib'ij ri tijonelab' re ri Pixab' chi rajwaxik käpe na ri qa mam Elías nab'e? —xecha che.

¹²Xch'aw ri Jesús, xub'ij chke: Tzij ri' chi käpe ri qa mam Elías nab'e, rech kub'an na u b'anik ronojel. ¿Jas k'u kub'ij ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik chwij in, in ri' ri Ralk'ual ri Dios ri Qas Winaq? Tz'ib'am chi sib'alaj kinriq na k'äx, ketzelax k'u na nu wäch, —kächa ri'. ¹³Kinb'ij k'u chiwe chi ya ulinaq ri tat Elías, xka'n k'u ronojel u wäch k'äx che ri are', xa jas ri xkaj xka'no, je' jas ri kub'ij chrij pa ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik, —xcha ri Jesús chke.

Ri Jesús kärutzirisaj jun ala ri k'o jun itzel espíritu che

¹⁴Te k'u ri' aretaq xetzelej loq, xeopan kuk' ri nik'iaj tijoxelab' chik, xekil k'ialaj taq winaq ki sutim kij ri tijoxelab', xuquje' e k'o jujun chke ri tijonelab' re ri Pixab' ki chapom tzij kuk'. ¹⁵Aretaq ri winaq xkil ri Jesús, sib'alaj xkikajmaj u wäch, aninaq xeb'e' chuch'ab'exik. ¹⁶Xuta' ri Jesús chke ru tijoxelab', xub'ij: ¿Jas wa' ri tajin kichomala kuk'? —xcha chke.

¹⁷Jun chke ri winaq xch'awik, xub'ij che: Ajtij, xink'am loq ri nu k'ojol chuwäch la, rumal chi k'o jun itzel espíritu che, ri u b'anom che chi man käkowin taj käch'awik. ¹⁸Apawije' ta ne ri k'o wi aretaq ri itzel espíritu kuchapo, kuk'iaq pulew, chila' kuyakya wi, käpuluw k'u u pu chi', xuquje' kuquch'uch'ej u ware, käche'r k'u u cuerpo. Xinta' toq'ob' chke ri tijoxelab' la rech käkesaj b'i ri itzel espíritu che, man xekowin tä k'ut, —xcha che.

¹⁹Xch'aw chi ri Jesús, xub'ij: iAy, winaq, alaq ri' rech we q'ij junab' ri', man käkojon tä alaq! —kächa'. ¿A are lo kaj alaq chi xaq are' kink'oji uk' alaq ronojel q'ij, chi kinchajij paciencia uk' alaq? —kächa'. iK'ama b'a' alaq loq ri ala chnuwäch! —xcha chke.

²⁰Xkik'am k'u loq ri ala ruk'. Aretaq ri itzel espíritu xril ri Jesús, chanim xuyakya ri ala, xtzaq k'u ri ala pulew, xuwolqotij rib', xpuluw u pu chi'. ²¹Xuta' ri Jesús che ru tat ri ala, xub'ij: ¿Jampa' xuchap wa' we k'äx ri'? —xcha che.

Xub'ij ru tat: Tzpa ru ch'utinal, —xcha'. ²²K'ia mul ri itzel espíritu kuk'iaq ri ala pa ri q'aq', pa ri ja' chukämisaxik. We k'u k'o jas ri käkowin la chub'anik che, toq'ob'isaj la qa wäch, ichujto' la! —xcha che.

²³Xub'ij k'u ri Jesús che: We käkowin la käkojon la chwe, ironojel kuya' káb'anik rumal ri winaq ri käkojonik! —xcha ri Jesús che.

²⁴Chanim ru tat ri ala ko xch'awik, xub'ij: iTat, kinkojonik! iChinto' b'a' la rech kinkojon na más! —xcha che.

²⁵Aretaq ri Jesús xrilo chi k'ia winaq tajin käkimulij kib' chrij, xuyaj ri itzelalaj espíritu, xub'ij che: Itzelalaj espíritu ri kab'an mem, ri xuquje'

kab'an so'r chke ri winaq, katintaqo chi chatel che ri ala, imatok chi jumul che! —xcha che.

²⁶Xuraq k'u u chi' ri itzelalaj espíritu, sib'alaj xuyakya kan ri ala, xel k'u b'i che. Xkanaj kan ri ala je' ta ne käminaq, je ri' chi e k'ia ri xkib'ij: iXkämik! —xecha'. ²⁷Ri Jesús k'ut xuchap ri ala che ru q'ab', xuyako. Xtak'i k'u aq'an ri ala.

²⁸Okinaj chi k'u ri Jesús pa jun ja, xepe ru tijoxelab', xkita' che ri Jesús pu tukiel wi, xkib'ij: ¿Jas che ri uj man xujkowin tä che resaxik b'i ri itzelalaj espíritu? —xecha che.

²⁹Xub'ij k'u ri Jesús chke: Xaq xuwi rumal ru b'anik orar xuquje' ri u b'anik ayunar kel b'i jun itzelalaj espíritu ri je' u b'anik wa', —xcha ri Jesús chke ru tijoxelab'.

Ri Jesús kutzijoj apan jumul chik chi käkäm na

³⁰Aretaq xeb'el b'i chila', xeb'e'k, xeok'ow k'u pa Galilea. Man kraj tä k'u ri Jesús chi k'o jun käretamaj chi k'olik. ³¹Je ri', rumal chi ri Jesús tajin keutijoj ru tijoxelab', xub'ij chke: Ri in, in ri' ri Ralk'ual ri Dios ri Qas Winaq, kinjach k'u na in pa ki q'ab' ri winaq, kinkikämisaj na ri e are', —kächa'. Pune in käminaq chik, kink'astaj k'u na churox q'ij chkixol ri käminaqib', —xcha chke. ³²Ri e are' k'ut man xkich'ob' tä ri tajin kub'ij chke, xkixej k'u kib' chuta'ik che.

Ri tijoxelab' käkichomala' kib' chrij jachin chke ri nim na u b'anik

³³Xeopan k'u pa ri tinimit Capernaum. Aretaq ri Jesús ya k'o chik pa ri ja, xuta' chke ru tijoxelab', xub'ij: ¿Jas ri' ri tajin kichomala iwib' chrij aretaq uj petinaq pa ri b'e? —xcha chke.

³⁴Man xech'aw tä k'ut rumal chi ri e are' tajin käkichomala' kib' pa ri b'e chrij jachin chke are ri nim na u b'anik. ³⁵Xt'uyi k'u ri Jesús, xeusik'ij ri kab'lajuj u tijoxelab', xub'ij chke: We k'o jun ri kraj kok che ki nimal ri winaq, rajwaxik kub'ano chi man nim tä u b'anik chkixol, xane kok na che patänil ke konojel, —xcha chke.

³⁶Xuk'am k'u ri Jesús jun alaj ak'al, xutak'ab'a pa ki nik'iajal ri tijoxelab'. Xuq'aluj k'ut, xub'ij chke: ³⁷Apachin ri käk'amow we ak'al ri' rumal wech in, in ri' kinuk'amo. Apachin k'u ri kinuk'am in, man xaq xuwi tä ri in kinuk'amo, xane xuquje' are kuk'am ri xintaqow loq, —xcha chke ru tijoxelab'.

Apachin ri man kujuk'ulelaj taj are jun quk'

³⁸Xub'ij k'u ri tat Juan che ri Jesús: Ajtij, qilom jun achi ri man jun tä quk' ri tajin kukoq ri b'i' la che kesaxik b'i ri itzel taq espíritus. Ri uj xqaq'il k'u kanoq rumal chi man jun tä quk', —xcha che.

³⁹Xub'ij k'u ri Jesús: Miq'ila chik, —kächa'. Rumal chi man k'o tä jun ri kukoq ri nu b'i' chub'anik jun nimalaj kajmab'al, te k'u ri' chanim kub'ij

tzij ri man utz taj chwij in. ⁴⁰Apachin k'u ri man kujuk'ulelaj taj, are jun ri' quk', —kächa'. ⁴¹Apachin ri kuya jun vaso joron chiwe pa ri nu b'i' rech kitijo xa rumal chi ix rech ri Cristo, qas kuriq na ri tojb'al re, —xcha chke.

**Käkiriq k'äx ri winaq ri käka'no chi jun winaq
chik kuriq ri b'e ri man utz taj**

⁴²Apachin k'u ri kub'ano chi jun chke we ch'utiq ri' ri kekojon chwe kuriq ri b'e ri man utz taj, are utz ri' we ta käxim jun ka' re molino chuqul ri winaq ri', käk'läq ta k'u b'i' pa ri mar. ⁴³We ta ra q'ab' kub'ano chi ri at kariq ri b'e ri man utz taj, chaq'ata apanoq. Are utz na chawe we kariq na ri qas a k'aslemal pune at kut, chuwäch ri k'o kieb' a q'ab' kate' pa ri k'atik jawije' k'o wi ri q'aq' ri man kächuptaj taj. ⁴⁴Chila' k'ut man kekäm tä wi na ri ixjut ri käkitij ri ki tijol ri winaq, man kächuptaj tä k'u ri q'aq'. ⁴⁵We ta ri awaqan kub'ano chi at kariq ri b'e ri man utz taj, chaq'ata apanoq. Are utz na chawe we kariq na ri qas a k'aslemal, pune xa jun awaqan k'olik, chuwäch ri k'o kieb' awaqan katk'läq b'i' pa ri k'atik jawije' k'o wi ri q'aq' ri man kächuptaj taj. ⁴⁶Chila' k'ut man kekäm tä wi na ri ixjut ri käkitij ri ki tijol ri winaq, man kächuptaj tä k'u ri q'aq'. ⁴⁷We ta k'u ra waq'äch kub'ano chi ri at kariq ri b'e ri man utz taj, chawesaj apanoq. Are utz na chawe katok chkixol ri winaq ri kätaqan ri Dios pa ki wi', pune xa jun a waq'äch k'olik, chuwäch ri k'o kieb' a waq'äch, katk'läq b'i' pa ri k'atik jawije' k'o wi ri q'aq' ri man kächuptaj taj. ⁴⁸Chila' k'ut man kekäm tä wi na ri ixjut ri käkitij ri ki tijol ri winaq, man kächuptaj tä k'u ri q'aq'.

⁴⁹Konojel winaq käkiriq na k'äx je' ta ne chi käyi' q'aq' pa ki wi' junam jas ri käyi' ri atz'am puwi' ronojel awaj ri käkämisax chusipaxik cho ri Dios. ⁵⁰Utz ri atz'am. We k'u man k'o tä chik u tzayil ri atz'am, ¿jas ta k'u lo kikoq chik chutzayixik? Chk'ol utzil pa iwanima' je' jas ri utzalaj atz'am, man kixch'ojin tä k'ut, —xcha ri Jesús chke.

Ri Jesús kuya tijonik chrij ri ki jachik kib' juk'ulaj winaq

10 ¹Xel k'u b'i' ri Jesús pa ri tinimit Capernaum, xe' pa Judea, xuquje' xe' ch'äqäp che ri nima' Jordán. Xkimulij k'u kib' k'ia winaq ruk' jumul chik. Ri Jesús jumul chik xeutijoj jas ri naq'atal wi ri Are'. ²Xeopan k'u jujun tata'ib' fariseos ruk' ri Jesús, xkita' k'u che we taqal che jun achi kujach b'i' ri rixoqil. Xa xkib'ij wa' che ri Jesús rech käqaj ri Are' pa ki q'ab'. ³Xch'aw ri Jesús, xub'ij chke: ¿Jas pu ri xtaq wi alaq rumal ri qa mam Moisés? —xcha'.

⁴Xkib'ij k'u ri tata'ib' fariseos: Ri qa mam Moisés xuya' chqe chi jun achi kuya' kutz'ib'aj jun wuj ri kub'ij wi chi ri achi kujach b'i' ri rixoqil, xa je ri' k'ut käjach b'i' ri ixoq, —xecha che.

⁵Xub'ij k'u ri Jesús chke: Xa rumal chi sib'alaj ab'ajarinaq ri anima' alaq, are rumal ri' tzt'ib'ax wa' we taqanik ri' chech alaq rumal ri qa mam Moisés, —kächa chke. ⁶Tzpa ru chaplexik loq ronojel, aretaq ri Dios xuchap u b'anik ruwächulew, “chi achi chi ixoq xeb'an ri Dios”. ⁷“Rumal wa' jun achi kuya kan ru nan u tat, kätuni k'u na ruk' ri rixoqil. ⁸Xa e jun na ri kieb' ri!” —kächa ri'. Je k'u ri' man e kieb' tä chik, xane xa e jun wa'. ⁹Rumal k'u ri' jas ri xeutunub'a ri Dios, mäjach ki wäch wa' rumal ri winaq, —xcha ri Jesús chke ri tata'ib' fariseos.

¹⁰Aretaq e k'o chik pa ja, ri tijoxelab' xkita' che ri Jesús chi kub'ij chi na jumul chik jas kel kub'ij ri' ri tztijox rumal. ¹¹Xub'ij k'u ri Jesús chke: Apachin ri kujach b'i ri rixoqil, käk'uli chi k'u na ruk' jun ixoq chik, ri achi ri' kub'an ri nimalaj mak ri äwas u b'anik chrij ri nab'e rixoqil. ¹²We are ri ixoq kujach b'i ri rachajil, käk'uli chi k'u na ruk' jun achi chik, ri ixoq ri' kub'an ri nimalaj mak ri äwas u b'anik chrij ri rachajil, —xcha ri Jesús chke ru tijoxelab'.

Ri Jesús keutechwij ri ak'alab'

¹³Ri winaq xekik'am loq ri ak'alab' cho ri Jesús rech kuya ru q'ab' pa ki wi'. Xeyaj k'u ri winaq kumal ri tijoxelab'. ¹⁴Aretaq xril ri Jesús chi keyajon ri tijoxelab', xpe royowal, xub'ij chke: Chiya chke ri ak'alab' chi kepe wuk', meiq'atej rumal chi ru taqanik ri Dios pa ki wi' ri winaq are kech ri e je' taq wa', —kächa'. ¹⁵Qas tzij ri kinb'ij chiwe chi apachin ri man kuk'am tä ri' ru taqanik ri Dios je' jas ri kub'an jun alaj ak'al, man käyi' tä k'u che chi kätapan ri Dios puwi', —xcha chke.

¹⁶Ri Jesús xeux'aluj ri ak'alab', xuya k'u ru q'ab' pa ki wi', xeutechwij.

Kopan jun q'inomalaj ala ruk' ri Jesús

¹⁷Aretaq ri Jesús xutaqej chi ru b'e, chanim xpe jun ak'al achi ruk', xxuki chuwäch, xuta' che, xub'ij: Utzalaj Ajtij, ¿jas kinb'an in rech kinriq ri k'aslemal ri man k'o tä u k'isik? —xcha che.

¹⁸Xub'ij k'u ri Jesús che: ¿Jas che kab'ij utz chwe? iMan k'o tä jun qas utz, xane xaq xuwi ri Dios! —kächa che. ¹⁹Awetam k'u ri kätapan wi ru Loq' Pixab' ri Dios: “Matkämisanik, mab'an ri nimalaj mak ri äwas u b'anik ruk' ri rixoqil jun winaq chik, mab'an ri elaq', mab'an tzij chrij jun winaq chik, mab'an sub'unik che jun winaq chik che resaxik ri rech ri are', nim cheawil wi ra nan a tat,” —kächa ri', —xcha ri Jesús che.

²⁰Xub'ij k'u ri achi che: Ajtij, ronojel wa' nu taqem tzaretaq in ak'al na, —xcha che.

²¹Ri Jesús ko xka'y che ri achi, sib'alaj loq' xril wi, xub'ij che: K'o jun jasach chik ri k'ä mäja' kab'ano. Cheak'iyij konojel ri jastaq awe, chaya ri rajil chke ri meb'a'ib'. Käk'oji k'u na ra q'inomal chila' chikaj. Jo', tasa'j wuk', chatelej k'u ra cruz, —xcha che. (Kel kub'ij wa' chi man nim

tä chik käril wi ru k'aslemal, pune ta ne kuriq ri kämikal rumal rech ri Jesús.)

²²Xk'extaj k'u ru wäch ri achi, xk'äxk'ob' ri ranima' rumal ri xub'ij ri Jesús che. Xb'isonik xe'k, rumal chi k'ia u q'inomal k'olik.

²³Xka'y ri Jesús pa taq u xkut, xub'ij chke ru tijoxelab': iSib'alaj k'äx käkitiq ri q'inomab' keopan ruk' ri Dios rech kätäqan pa ki wi! —xcha chke.

²⁴Ri tijoxelab' xkikajmaj ri xub'ij chke, man xkiriq tä chik jas xka'no. Xch'aw chi jumul ri Jesús, xub'ij chke: Qachalal, qas k'äx käkitiq ri winaq ri kaku'b'i ri kanima' chrij ri q'inomal, keopan ruk' ri Dios rech kätäqan pa ki wi'. ²⁵Are man k'äx tä ri rok'owisaxik jun kiej camello pa ru julil jun t'isomb'al b'aq chuwäch ri ropanik jun q'inom ruk' ri Dios rech kätäqan puwi', —xcha chke.

²⁶Sib'alaj xkikajmaj wa' ri tijoxelab', xkib'ij k'u chb'il taq kib': ¿Jachin ta k'u lo ri käkowinik kuriq ru tob'anik ri Dios? —xecha'.

²⁷Ri Jesús tajin keuka'yej, xub'ij k'u chke: Man kekowin tä ri winaq chub'anik wa', käkowin k'u na ri Dios che, rumal chi ri Dios käkowin chub'anik ronojel, —xcha chke.

²⁸Ri tat Pedro xuch'ab'ej ri Jesús, xub'ij: Tat, chilampe la chi ri uj qa yo'm kan ri jastaq qe, uj k'o uk' la, —xcha che.

²⁹Xub'ij k'u ri Jesús: Qas tzij ri kinb'ij chiwe chi man k'o tä jun ri kuya kan ri rachoch, ri rachalal, ru nan u tat, ri rixoqil, ri ralk'ual, ri rulew rumal wech in, xuquje' rumal rech ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio, ³⁰ri mat kuriq na kämik pa taq we q'ij junab' ri' jun ciento mul ri e je' taq wa', ri rachoch, rachalal, ru nan, ralk'ual, rulew, pune ruk' k'äx ri käb'antaj che kumal ri winaq. Xuquje' kuriq na ru k'aslemal ri man k'o tä u k'isik pa taq ri q'ij ri junab' ri kepe na, —kächa chke. ³¹E k'ia chke ri winaq ri nim keil wi kämik, man nim tä chi na keil wi pa ri q'ij ri', xuquje' e k'o ri man nim tä keil wi kämik, nim k'ut keil wi na, —xcha chke.

Ri Jesús kutzijoj jumul chik chi käkäm na

³²E b'enaq k'u pa ri b'e, paqalem kaka'n pa Jerusalén, nab'ejinaq k'u ri Jesús chkiwäch ru tijoxelab'. Ri e are' sib'alaj xkikajmaj u wäch ri Jesús. Konojel ri e teren chrij sib'alaj kixe'm kib'. Ri Jesús xeusik'ij jumul chik ri kab'lajuj u tijoxelab' ruk' pa ki tukiel wi, xuchaplej k'u u b'ixik chke ri käb'an na che. ³³Xub'ij k'u chke: Chiwilampe', b'enam qe, tajin kujpaqi pa ri tinimit Jerusalén. Kinjach k'u na in, in ri' ri Ralk'ual ri Dios ri Qas Winaq, pa ki q'ab' ri ki nimaqil ri sacerdotes, xuquje' pa ki q'ab' ri tijonelab' re ri Pixab'. Käkiq'at na tzij pa nu wi' chi kinkämisax na, kinkijach k'u na pa ki q'ab' ri nik'iaj winaq chik. ³⁴Käketz'b'ej na nu wäch, xuquje' käkichub'aj na nu wäch. Kinkirapuj na, kinkikämisaj. Kink'astaj chi k'u na churox q'ij, —xcha ri Jesús chke.

Ri tat Jacobo, ri tat Juan kākita' jun toq'ob' che ri Jesús

³⁵Xeqeb' k'u ru k'ojol ri tat Zebedeo ruk' ri Jesús, e are' ri tat Jacobo, ri tat Juan, xkib'ij k'u che: Qajtij, kəqaj chi kəb'an la chqə apachike u wəch toq'ob' ri kəqata' che la, —xecha che.

³⁶Xub'ij ri Jesús chke: ¿Jas k'u kiwaj chi kinb'an chiwe? —xcha chke.

³⁷Xkib'ij k'u che: Aretaq kənimarisax ri q'ij la, kətaqan chi la pa ki wi' konojel, ya la chqə chi kujt'uyi na uk' la, chi jun chqə kək'oji pa ri wikiəq'ab' la, ri jun chik pa ri moxq'ab' la, —xecha che.

³⁸Xub'ij k'u ri Jesús chke: iMan kich'ob' taj jas u wəch toq'ob' ri kita' chwe! —kəcha chke. ¿A kixkowinik kich'ij na ri k'əx ri kinriq na in, kitij k'u na iwe ri k'o pa ri vaso ri kintij na we in? ¿A kixkowinik kəb'an i qasna' ix jas ri qasna' ri kəb'an na chwe in? —xcha chke.

³⁹Xkib'ij k'u che: Kujkowinik, —xecha che.

Xub'ij k'u ri Jesús chke: Qas tzij kitij na iwe ri k'o pa ri vaso ri kintij na we in, xuquje' kəb'an na i qasna' jas ri qasna' ri kəb'an na chwe in, —kəcha chke. ⁴⁰Are k'u ri t'uyulem pa ri nu wikiəq'ab', we ne pa ri nu moxq'ab', man kuya' taj kinya in chiwe. Are wa' kech ri e cha'tal rumal ri Dios chi ket'uyi pa taq ri t'uyulib'al ri', —xcha chke.

⁴¹Aretaq ri lajaj tijoxelab' chik xkita u b'ixik ronojel wa', xpe koyowal ri e are' chke ri tat Jacobo, ri tat Juan. ⁴²Xeusik'ij k'u ri Jesús, xub'ij chke: Ri ix iwetam chi ri winaq ri ya'tal chke chi ketaqan pa ki wi' ri nik'iaj winaq chik, qas tzij e k'o ri' pa ki q'ab'. Ri ki nimaqil winaq ketaqan pa ki wi' xuquje', —kəcha'. ⁴³Man je' tā k'u wa' ri ix, xane apachin chiwe ri kraj chi nim kil wi, rajwaxik chi kok na wa' che patānil iwe. ⁴⁴Apachin chiwe ri kraj kok che i nimal ix, nab'e rajwaxik chi kok na che patānil ke konojel, —kəcha'. ⁴⁵Are je ri', rumal chi ri in, in ri' ri Ralk'ual ri Dios ri Qas Winaq, man in petinaq taj rech kinpatānixik, xane rech kinpatānin chke nik'iaj chik, xuquje' rech kinya ri nu k'aslemal che tojb'al re ri ki tzoqopixik k'ia winaq, —xcha ri Jesús chke.

Ri Jesús kukunaj ri moy achi, Bartimeo u b'i'

⁴⁶Xeopan k'u pa ri tinimit Jericó. Elem chi k'u b'ik kub'an ri Jesús pa Jericó, e rachi'l k'u ru tijoxelab' xuquje' k'ialaj taq winaq chik. K'o k'u jun moy achi, Bartimeo u b'i', t'uyul chi' ri b'e, are k'u jun molonel wa', u k'ojol ri tat Timeo. ⁴⁷Aretaq xuto chi tajin kok'ow ri Jesús aj Nazaret, ko xch'awik, xub'ij: iTat Jesús, ralk'ual kan ri qa mam David, toq'ob'isaj la nu wəch! —xcha'.

⁴⁸E k'ia ri winaq ri xkiyajo, xkib'ij che chi chutz'apij u pu chi'. Ri are' k'ut xa man kuta taj, xane más ko na xch'awik, xub'ij: iRalk'ual kan ri qa mam David,^k toq'ob'isaj la nu wəch! —xcha'.

^k 10:48 Ri “Ralk'ual kan ri qa mam David” kel kub'ij “To'l Qe”, junam jas ri tzij “Cristo” o “Mesías”.

⁴⁹Xtak'i k'u ri Jesús, xub'ij: Sik'ij b'a' alaq loq, —xcha chke.

Xkisik'ij k'u loq ri moy, xkib'ij che: ¡Chachajij awanima! ¡Chatwalijoq! Ri Jesús tajin katusik'ij, —xecha che.

⁵⁰Ri are' k'ut xuroqij kan ru q'u' jela', chanim xwalijik, xe'k, xopan ruk' ri Jesús. ⁵¹Xch'aw k'u ri Jesús, xub'ij che: ¿Jas kaj la chi kinb'an che la? —xcha che.

Xub'ij ri moy che: Ajtij, kwaj kinka'y jumul chik, —xcha che.

⁵²Xub'ij ri Jesús che: Kuya' ke' la. Ya xutzir la rumal chi xkojon la chwe, —xcha che.

Chanim k'ut xkowinik xka'yik, xteri b'i chrij ri Jesús pa ri b'e.

Kok ri Jesús pa ri tinimit Jerusalén

11 ¹Aretaq naqaj chik e k'o wi che ri tinimit Jerusalén, chkiwäch ri tinimit Betfagé ruk' ri tinimit Betania, tajin keok'ow chuxe' ri Ujuyub'al Olivos, ri Jesús xeutaq b'i kieb' chke ru tijoxelab'. ²Xub'ij chke: Jix pa ri alaj tinimit ri k'o apan chqawäch. Aretaq kixopan chila' kiriq na jun burro yuqulik. Man k'o tä jun winaq kiejeninaq chrij, —kächa'. Chikira', chik'ama loq, —kächa chke. ³We k'o jun kub'ij chiwe: ¿Jas che kib'an wa'? —kächa ne chiwe. Chib'ij che: Xa kajwataj che ri Qajaw Jesús, chanim k'ut kutzelej chi na loq che la, —kixcha che.

⁴Xeb'e' k'u ri tijoxelab', xekiriqa k'u ri burro pa ri b'e, yuqul koq chuchi' ri porta. Xkikir k'ut.

⁵Jujun chke ri a tak'atoj chila' xkib'ij chke: ¿Jas kib'ano kikir ri burro? —xecha chke.

⁶Ri tijoxelab' xkib'ij chke jas ru b'im b'i ri Jesús. Xyi' k'u chke chi käkik'am b'ik. ⁷Xkik'am k'u b'i ri burro, xkiya che ri Jesús. Xkiya ri ki q'u' chrij, xkiejen k'u ri Jesús. ⁸E k'ia winaq xkilik' ri ki q'u' pa ri b'e, xuquje' k'o jujun chik ri xekiya u xaq taq che' ri xekich'upula pa taq ri juyub'.

⁹Ri winaq ri e nab'ejinaq chuwäch ri Jesús, xuquje' ri e teretoj chrij, ko xech'awik, xkib'ij: ¡Chnimarisax u q'ij ri Dios! ¡Utz re ri petinaq pa ru b'i' ri Qajaw Dios! —kecha'. ¹⁰¡Tewchim b'a' ri' ri taqanik ri käpe na pa qa wi! Tzare wa' ri taqanik ri xchaplex nab'e rumal ri qa mam David. ¡Chnimarisax u q'ij ri Dios! —xecha'.

¹¹Xopan k'u ri Jesús pa ri tinimit Jerusalén, xok pa ri nimalaj rachoch Dios. U ka'ylob'em chik ronojel, b'enaq chi k'u ri q'ij, xel b'ik, xe' pa Betania, e rachi'l ri kab'lajuj u tijoxelab'.

Ri Jesús kuyaj ri u che'al higos ri man k'o tä u wäch

¹²Chukab' q'ij k'ut, aretaq tajin ketzelej loq, e petinaq pa ri tinimit Betania, xnum ri Jesús. ¹³Xril k'u apan chinaj jun u che'al higos, räx k'u ru xaq. Xe' ri Jesús che rilik we k'o u wäch kuriqa'. Aretaq xopan ruk' ri

che!, man k'o tä k'u u wäch xuriqo, xane xaq xuwi ru xaq k'olik. Je ri!, rumal chi mäja' ru q'ijol ri higos. ¹⁴Xch'aw k'u ri Jesús, xub'ij che ri che!: K'o jun mätirow chik ra wäch, —xcha che.

Xkita k'u wa' ru tijoxelab'.

Ri Jesús kujosq'ij ri nimalaj rachoch Dios

¹⁵Te k'u ri!, aretaq xeopan pa Jerusalén, xok b'i ri Jesús pa ri nimalaj rachoch Dios, xuchaplej kesaxik b'i ri ajk'ayib', xuquje' ri kekiloq' taq jastaq chupam ri nimalaj rachoch Dios. Xeutzag ri ki mesa ri k'exal taq puaq, xuquje' xeutzag ri ki tem ri ajk'ay taq palomäx. ¹⁶Man xuya' tä k'u ri Jesús chi k'o jun kok'ow chupam ri nimalaj rachoch Dios ri ruk'am reqa'n. ¹⁷Xeutijoj k'u ri winaq, xub'ij chke: Tz'ib'am k'u wa' pa ru Loq' Pixab' ri Dios, kub'ij: “Ri wachoch in, are jun ja ri käb'an wi orar,” —kuchixik. “Je k'u u kojik wa' kumal konojel winaq,” —kächa ri!. Xuquje' xub'ij ri Jesús: Ri alaq k'ut, jun kachoch elaq'omab' b'anom alaq che, —xcha chke.

¹⁸Xkita k'u wa' ri ki nimaqil sacerdotes xuquje' ri tijonelab' re ri Pixab'. Xa je ri' xkitzukuj jas käka'n chukämisaxik. Je' xka'n wa' rumal chi xkixej kib' cho ri Jesús, rumal chi konojel ri winaq käkikajmaj ru tijonik ri Are!. ¹⁹Are chi' k'ut tajin kok ri aq'ab', xel b'i ri Jesús pa ri tinimit.

Käkäm ru che'al higos ri yajtajinaq rumal ri Jesús

²⁰Aq'ab' k'ut, chukab' q'ij tajin keok'ow pa ri b'e, xkilo chi ru che'al higos chaqi'jarinaq chik ronojel. ²¹Xna'taj k'u wa' che ri tat Pedro, xub'ij che ri Jesús: Ajtij, ichilampe la! Ru che'al higos ri xyaj la, ya chaqi'jarinaq chik, —xcha che.

²²Xch'aw k'u ri Jesús, xub'ij chke ru tijoxelab': iTzrajwaxik b'a' kijikib'a iwanima' chrij ri Dios! —kächa chke. ²³Qas tzij ri kinb'ij chiwe chi apachin ri kub'ij che we nimalaj juyub' ri!: “Chawesaj awib' chi', chak'iäqa b'i awib' pa ri nimalaj ja',” —we kächa che. We ta kub'ij wa', man käkieb'lan tä k'u u k'ux, xane kujikib'a u k'ux chi ri kub'ij käb'antaj na, qas käb'antaj k'u na wa'. ²⁴Rumal wa' kinb'ij chiwe chi aretaq k'o kita' che ri Dios aretaq kib'an orar, chijikib'a iwanima' che ri Dios chi kik'amo, käb'antaj k'u na wa' chiwe, —kächa!. ²⁵Amaq'el k'ut aretaq kib'an orar, we k'o jun k'äx pa iwanima' chrij jun winaq chik, chisacha u mak, rech ri i Tat ri k'o chikaj kuya' kusach ri i mak ix xuquje'. ²⁶We k'u man kisach tä ki mak nik'iaj chik, ri i Tat ri k'o chikaj man kusach tä ri i mak ix, —xcha chke.

K'o taqanik pu q'ab' ri Jesús

²⁷Xetzelej chi b'ik, xeb'e' pa ri tinimit Jerusalén. Ri Jesús tajin kub'inib'ej u pam ri nimalaj rachoch Dios, aretaq ri ki nimaqil sacerdotes,

ri tijonelab' re ri Pixab', xuquje' ri ki nimaqil ri winaq xeopan ruk'.
 28 Xkib'ij k'u che: ¿Jachin xtaqow la chi káb'an la ronojel wa' we ri'?
 ¿Jachin lo ri yo'winaq che la chi je' káb'an la wa'? —xecha che.

29 Xub'ij ri Jesús chke: Ri in xuquje' k'o ri kinta' chech ala. We
 kákwon ala chub'ixik chwe jas ri kinta', kinb'ij na chech ala jachin ri
 yo'winaq chwe chi k'o taqanik pa nu q'ab' rech je' kinb'an wa', —kácha
 chke. 30 B'ij ala chwe jachin xtaqow ri tat Juan chub'anik ri qasna', we
 are ri Dios o are ri winaq, —xcha chke.

31 Xkichapla u tzijob'exik kib', xkib'ij: We káqab'ij chi are ri Dios
 xtaqowik, kub'ij na ri Jesús chqe: “¿Jas k'u che man xikoj taj?” —kácha
 na. 32 ¿A káqab'ij ta k'ut chi e are ri winaq xetaqowik? —kecha'.

Kákixej k'u kib' chkiwäch ri winaq rumal chi elinaq chi saq chkiwäch
 ri winaq chi qas tzij ri tat Juan are q'alajisal re ru Loq' Pixab' ri Dios.
 33 Rumal wa' xkitzelej u wäch u tzij ri Jesús, xkib'ij che: ¡Man qetam taj!
 —xecha che.

Ri Jesús xch'awik, xub'ij chke: Je k'u ri' ri in man kinb'ij tä chech ala
 jachin ri yo'winaq chwe chi ri in kinb'an ronojel wa' we ri', —xcha chke.

Waral káqil wi ri k'utb'al chkij ri ajchakib' ri man e utz taj

12 1 Ri Jesús xuchaplej ki tzijob'exik ri winaq kuk' taq k'utb'al,
 xub'ij k'u che: K'o jun achi ri xub'an jun tikb'al uvas, xukoralij
 rij, te k'u ri' xuk'ot jun jul ri kápitz' wi ri uvas, xub'an xuquje' jun
 tak'atikalaj ja ri kákoj che chajib'al re ronojel, xuya k'u kan pa qajomal
 chke jujun taq ajchakib', xe' naj pa jun tinimit chik, —kácha'.

2 Xopan k'u ri q'ij ri káb'an ri cosecha rech uvas, ri ajchaq'el xutaq b'i
 jun patänil re kuk' ri ajchakib' chuk'amik re ru wächinik ri tikb'al uvas.
 3 Are k'u ri ajchakib' xkichap ri patäninel, xkich'ayo, xkitaq b'ik, man k'o
 tä xkiya b'i che, —kácha'. 4 Ri ajchaq'el ri tikb'al uvas xutaq k'u b'i jun
 patäninel chik kuk' ri ajchakib'. Ri e are' k'ut xka'n chi ab'aj ri patäninel
 ri', xkisok chujolom, xa etzelal xka'n b'i che. 5 Xutaq chi k'u b'i jun patänil
 re, ri ajchakib' k'ut xkikämisaj wa', je ri' xuquje' xka'n chke ri jule' u
 taqo'n chik. Jujun chke xekich'ayo. Jujun chik xekikämisaj.

6 K'a k'o na jun taqo'n chik ruk' ri ajchaq'el, are k'u ri u k'ojol, ri
 sib'alaj loq' chuwäch. Chuk'isb'al ronojel xutaq b'i wa' kuk' ri ajchakib',
 xub'ij k'ut: “Qas nim kákil wi na ri nu k'ojol,” —xcha ri ajchaq'el. 7 Ri
 ajchakib' xkitzjob'ej kib', xkib'ij: “Are wa' ri kechb'en ronojel. ¡Jo!,
 qakämisaj k'ut, rech káq'ax ronojel wa' pa qa q'ab'!” —xecha'. 8 Xkichapo,
 xkikämisaj, xkesaj k'u b'i ru cuerpo pa ri tikb'al uvas, —xcha ri Jesús
 chke.

9 Te k'u ri' ri Jesús xuta' chke, xub'ij: ¿Jas k'u kub'an na ri' ri ajchaq'el
 ri tikb'al uvas? —kácha ri Jesús. Kopan na kuk', keukämisaj na ri
 ajchakib', kuya k'u na ru tikb'al uvas chke jule' chik, —kácha chke.

¹⁰¿A mat sik'im alaq wa' we tz'ib'am ri' pa ru Loq' Pixab' ri Dios? Je ri' kub'ij:

Ri ab'aj ri man xkaj tä ri yakal taq ja,
are ab'aj wa'' xkoj che toq'eb'al re ri ja.

¹¹Je' b'anom wa' rumal ri Qajaw Dios.

Qas kajmab'al k'u wa' chqawäch,
—kächa', —xcha chke.

¹²Ri ki nimaqil ri winaq aj Israel xkitzukuj k'ut jas käka'n chuchapik ri Jesús rumal chi xkich'ob'o chi chkij ri e are' xutzijoj wa' we k'utb'al ri'. Käkixej k'u kib' chkiwäch ri k'ialaj winaq, xa rumal ri' xkiya kan ri Jesús, xeb'e'k.

Käta' che ri Jesús we rajwaxik kätoj alkab'al

¹³Xetaq k'u b'i jujun chke ri tata'ib' fariseos ruk' ri Jesús, xuquje' jujun chke ri rachi'l ri tat Herodes che rilik we k'o jas kekowin chub'anik rech käqaj ri Jesús pa ki q'ab'. ¹⁴Aretaq xeopanik, xkib'ij che ri Jesús: Ajtij, qetam chi jikom anima' la, xuquje' chi man käxej tä ib' la chkiwäch ri winaq jas pu käkichomaj ri e are' chij la. Man nim tä k'u kil wi la jun winaq chuwäch ri jun chik, xane qas tzij käk'ut la u b'eyal ru rayinik ri Dios chkiwäch konojel. ¿A taqal chqe käqatoj alkab'al che ri César o a man taqal taj? —kecha'. ¿A rajwaxik k'ut käqatojo o a man rajwaxik taj? —xecha che.

¹⁵Retam k'u ri Jesús chi xaq kieb' ki wäch, rumal ri' xub'ij chke: ¿Jas che käta' alaq wa' chwe? ¿A mat xa kaj alaq chi kinqaj pa q'ab' alaq? —kächa'. K'amampe alaq loq jun puaq chnuwäch rech kinwilo, —xcha chke.

¹⁶Ri e are' xkik'am loq ri puaq, xril k'u wa' ri Jesús, te ri' xub'ij chke: ¿Jachin k'u ajchaq'el we ka'yeb'al xuquje' we b'i'aj ri'? —xcha chke.

Xkib'ij k'u che: Are rech ri César, —xecha che.

¹⁷Xub'ij k'u ri Jesús chke: Ya b'a' alaq che ri César ri rech ri César. Ya k'u alaq che ri Dios ri rech ri Dios, —xcha ri Jesús chke.

Ri e are' xkikajmaj u wäch ri Jesús rumal ri xub'ij chke.

K'o jas käkita' ri tata'ib' saduceos che ri Jesús chrij ri ki k'astajib'al ri käminaqib'

¹⁸Te ri' xeopan jujun tata'ib' saduceos ruk' ri Jesús. Ri winaq ri', ri saduceos, käkib'ij chi man kek'astaj tä chi na ri käminaqib'. Xkita' k'u che ri Jesús, xkib'ij: ¹⁹¡Ajtij! Tz'ib'am kan chqe rumal ri qa mam Moisés chi we käkäm ru chaq' jun achi, we käkäm ri ratz, k'o k'u kan ri rixoqil, we k'u man e k'o tä kan ralk'ual ruk' ri rixoqil, rajwaxik k'ut chi ri rachalal

¹12:10 We ab'aj ri' ri xub'ij ri Jesús are ri Jesús mismo.

ri k'o kanoq, käk'uli ruk' ri ixoq ri' ri malka'n rech kek'o'ji kan ralk'ual ruk'. Ri ak'alab' ri' je' ta ne e rech ri käminaq, —kecha che. ²⁰E k'o k'u wuqub' achijab' e kachalal kib'. Ri nab'eal xk'uli'k, xkäm k'ut, man k'o tä k'u kan ralk'ual ruk' ri rixoqil. ²¹Ri ukab' xk'uli ruk' ri rixnam malka'n, xuquje' xkäm b'ik, man k'o tä kan ralk'ual. Je' xuquje' xub'an ri urox achi. ²²Je k'u ri' xka'n ri wuqub' achijab', kachalal kib', man xkiya tä kan kalk'ual. E käminaq chik konojel, xkäm k'u b'i ri ixoq. ²³Aretaq k'ut kek'astaj na ri käminaqib', çjachin chke wa' we wuqub' achijab' ri' käk'amow ri ixoq che rixoqil? Xk'o'ji k'u che kixoqil ri wuqub', —xecha che.

²⁴Xch'aw k'u ri Jesús, xub'ij chke: Ri alaq xa sachinaq alaq rumal chi man etam tä alaq ru Loq' Pixab' ri Dios ri Tz'ib'talik. Man etam tä k'u alaq ru chuq'ab' ri Dios, —kächa chke. ²⁵Aretaq ri käminaqib' kek'astajik, man kek'uli tä chik. Ri qa nan qa tat k'ut man käkiya tä chi ri kalk'ual che k'ulanem, xane e junam chi kuk' ri ángeles ri e k'o chikaj, —kächa'. ²⁶Chrij k'u wa' chi kek'astaj na ri käminaqib', k'o na ri kwaj kinb'ij chech alaq: ¿A mat sik'im alaq pa ri wuj ri tz'ib'am rumal ri qa mam Moisés jawije' ri kub'ij wi chi ri Dios k'o chupam ri juwi' k'ix ri tajin käk'atik, xuch'ab'ej loq ri qa mam Moisés? Je wa' xub'ij: “In ri' ru Dios ri Abraham, ru Dios ri Isaac, ru Dios ri Jacob,” —xcha ri Dios, —kächa'. ²⁷Ri qa Dios man are tä Dios kech ri käminaqib', xane kech ri e k'ask'oj. Je ri' q'alaj chi xa sachinaq alaq, —xcha ri Jesús chke.

Ri Jesús kutzijoj ri taqanik ri nim na u b'anik

²⁸Xopan k'u jun chke ri tijonelab' re ri Pixab' ri tajin kätatab'enik aretaq xkichomala kib'. Retam k'ut chi ri Jesús utz u tzelexik u wäch ri ki tzij u b'anom, rumal ri' xuta' che: ¿Jas ri taqanik ri nim na u b'anik chkiwäch konojel? —xcha che.

²⁹Ri Jesús xch'awik, xub'ij che: Are wa' ri tznim na u b'anik: “Winaq aj Israel, ichitatab'ej!” —kächa'. “Ri qa Dios ri Qajaw, xaq xuwi ri Are', are Qajaw,” —kächa'. ³⁰“Sib'alaj chiwaj ri i Dios ri Iwajaw, chijikib'a ri i k'ux, chijikib'a ri iwanima', chikojo ri i chomanik, chitija k'u ri i chuq'ab' chub'anik wa',” —kächa'. Tzare k'u wa' ri nab'e taqanik ri sib'alaj nim u b'anik. ³¹Ri ukab' taqanik ri sib'alaj nim na u b'anik are wa': “Chiwaj ri iwach winaq jas ri ix kiwaj iwib’,” —kächa'. Man k'o tä chi k'u jun taqanik ri nim na u b'anik chkiwäch wa', —xcha ri Jesús che.

³²Xub'ij k'u ri tijonel re ri Pixab' che ri Jesús: iUtz ri käb'ij la, Ajtij! Qas tzij ri käb'ij la chi xa jun ri qa Dios, man k'o tä chi jun chuwäch ri Are', —kächa che. ³³Xuquje' rajwaxik chi jun winaq sib'alaj kraj ri Dios, kujikib'a ru k'ux, kujikib'a ri ranima', kukoj ru chomanik, kutij k'u u chuq'ab' chub'anik wa'. Xuquje' rajwaxik chi kraj ri rach winaq je' jas ri are' kraj rib'. Nim na u b'anik wa' chkiwäch konojel ri sipanik ri keporox

cho ri Dios, xuquje' chkiwäch konojel ri awaj ri kekämisax che sipanik cho ri Dios, —xcha che.

³⁴Aretaq ri Jesús xuto chi sib'alaj këna'w ri tata' chutzelexik u wäch u tzij, xub'ij che: Xaq jub'iq' kraj man këtaqan ri Dios puwi' la, —xcha che.

Te k'u ri' man k'o tä chi jun xuchajij anima' chi k'o jas xuta' che ri Jesús.

Ri Jesús kätzijon chrij ri ralk'ualaxik ri Cristo

³⁵Ri Jesús tajin keutijoj ri winaq pa ri nimalaj rachoch Dios, këch'awik, kub'ij: ¿Jas che këkib'ij ri tijonelab' re ri Pixab' chi ri Cristo are xaq xuwi ralk'ual kan ri qa mam David? ³⁶Tzare k'u ri qa mam David kub'ij rumal ri Loq'alaj Espíritu:

Xub'ij ri Qajaw ri qa Dios che ri Qajaw:

“Chatt'uyul pa ri nu wikiäq'ab',^m

k'ä kinya na chawe chi katch'akanik

kattaqan pa ki wi' konojel

ri këka'n ki k'ulel chawe,”

—kächa'. ³⁷We ri qa mam David kub'ij: “Qajaw” che ri Cristo, ¿jas ta k'u che këkib'ij ri e are' chi ri Cristo are xaq xuwi ralk'ual kan ri qa mam David? iMan je' tä ri! —xcha chke.

Ri winaq k'ut, ri sib'alaj e k'ia chik ki mulim kib', këkikot kanima' chutatab'exik ru tzij ri Jesús.

Ri Jesús kub'ij chi rajwaxik chi ri winaq këkichajij kib' chkiwäch ri tijonelab' re ri Pixab'

³⁸Ri Jesús tajin keutijoj ri winaq, kub'ij chke: Chajij ib' alaq chkiwäch ri tijonelab' re ri Pixab'. Ri e are' këqaj chkiwäch keb'inikat pa charchäq taq katz'iaq. Xuquje' këqaj chkiwäch chi nim keil wi na, këyi' k'u rutzil ki wäch pa taq ri k'ayib'al, pa taq ri b'e. ³⁹Käkitzukuj ri t'uyulib'al ri nimaq ki b'anik pa taq ri rachoch Dios, xuquje' ri t'uyulib'al ri nim keil wi pa taq ri ula'nem ri kewi' wi, —kächa chke. ⁴⁰Xuquje' këkitoqij taq ri kachoch ri malka'nib' taq ixoqib'. Te ri' këkiyuq u tza'm ri ki tzij aretaq këka'n orar rech man q'alaj tä ri etzelal ri tajin këka'no. iQas nim na ri k'äx këkiriq ri tijonelab' re ri Pixab' aretaq këq'at na tzij pa ki wi! —xcha ri Jesús chke ri winaq.

Qas nim ri kusipaj jun malka'n chichu' cho ri Dios

⁴¹T'uyul k'u ri Jesús pa ri nimalaj rachoch Dios chkiwäch taq ri këxon ri këyi' wi ri puaj ri käsipax cho ri Dios. Tajin këka'y chke ri winaq ri

^m 12:36 Ri kët'uyi jun pu wikiäq'ab' jun nim taqanel, we are ri Dios o jachin jun ri k'o taqanik pu q'ab', kel kub'ij chi ri jun ri t'uyul pu wikiäq'ab', are këyi' nim taqanik pu q'ab' ri are' xuquje'.

käkiya ri ki rajil chupam taq ri käxon ri'. E k'ia k'u chke ri q'inomab' xekiya nimaq taq ki rajil. ⁴²Xopan k'u jun malka'n chichu' ri meb'a', xuya xa kieb' alaj taq puaq, kraj ne xa jun centavo rajil ri kieb' puaq ri'. ⁴³Ri Jesús xeusik'ij ru tijoxelab', xub'ij k'u chke: Qas tzij ri kinb'ij chiwe, chi we meb'a'laj malka'n chichu' ri', are nim na wa' ri xusipaj ri are' chkiwäch konojel ri nik'iaj winaq ri ki yo'm ki rajil pa taq ri käxon ri k'olib'al puaq. ⁴⁴Ri e are' ki yo'm jub'iq' re ri k'ia ri k'o kuk'. Are k'u we malka'n chichu' ri' u yo'm ronojel ri k'o ruk', ronojel ri tzuqub'al re, — xcha chke.

Ri Jesús kuq'alajisaj chi käwulix na ri nimalaj rachoch Dios

13 ¹Elem b'i re ri Jesús pa ri nimalaj rachoch Dios, jun chke ru tijoxelab' xub'ij che: iAjtij, chilampe la we je'lalaj taq ab'aj ri, xuquje' taq we ja ri yakom ri' ri sib'alaj e kajmab'al! —xcha che.

²Xch'aw k'u ri Jesús, xub'ij che: ¿A kawil konojel we nimalaj taq ja ri e yakom ri'? —kächa'. Man käkanaj tä k'u kan jun ab'aj puwi' ri jun ab'aj chik ri mat käwulix na, —xcha che.

Ri Jesús keutzijoj ri etal re ri k'isb'al taq q'ij

³Xe' k'u ri Jesús, e rachi'l ru tijoxelab', pa ri Ujuyub'al Olivos ri k'o apan cho ri rachoch Dios. T'uuyul k'u ri Jesús chila', ri tat Pedro, ri tat Jacobo, ri tat Juan, xuquje' ri tat Andrés xkita' che ri Are' pu tukiel wi, ⁴xkib'ij: Käqaj chi käb'ij la chqe jampa' käb'antaj na wa'. ¿Jas u wäch etal käb'an na chuk'utik chqawäch chi xopan ri q'ij ri' ri keb'antaj na konojel taq wa' ri b'im la chqe? —xecha che.

⁵Ri Jesús xch'awik, xub'ij chke: iChichajij iwib' k'o jachin jun mixsub'uwik! —kächa'. ⁶E k'ia k'ut ri kepe na, käkikoj na ri nu b'i', käkib'ij: “iIn ri' ri Cristo!” —kecha na. E k'ia k'u ri' ri kekisub' na, —kächa chke.

⁷Aretaq kita nimalaj taq ch'oj, xuquje' kita u tzijoxik taq ch'oj jawije' taq chi', mixej iwib'. Rajwaxik chi käb'antaj na wa'. K'ä mäjoq k'u ri k'isb'al re ri q'ij junab' ri', —kächa'. ⁸Käch'ojin k'u jun tinimit ruk' ri jun tinimit chik, xuquje' käch'ojin jun nim taqanel ruk' jun nim taqanel chik. Kepe k'u na k'ia käb'raqan jawije' taq chi', käpe na wil'al xuquje', ri winaq k'ut sib'alaj käkitukij na kib'. Xaq k'u chapleb'al wa' re ronojel ri k'äx ri käpe na pa ki wi' ri winaq, —kächa chke.

⁹iChichajij b'a' iwib'! —kächa'. Kixjach k'u na pa taq ki q'ab' ri ki nimaqil winaq ri ketaqan pa ki wi', xuquje' kixch'ay na chkiwäch ri ki nimaqil ri winaq pa taq ri rachoch Dios ri käkimulij wi kib' ri winaq. Kixtak'ab'ax na chkiwäch q'atal taq tzij, xuquje' chkiwäch taqanelab' ri nimaq ki b'anik rumal wech in rech kiq'alajisaj na ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio chkiwäch ri e are', —kächa chke. ¹⁰K'ä mäjoq k'u kopan

ri k'isb'al re ri q'ij junab' ri', rajwaxik kätzijox na we Utzalaj Tzij ri' re ri Evangelio chke konojel ki wäch winaq cho ruwächulew, —kächa'.¹¹ Aretaq kixk'am na b'ik rech kixjach chkiwäch ri q'atal taq tzij, mixej iwib', michomaj b'ik jas ri kib'ij na chke, xane chib'ij ri käy!' chiwe rumal ri Dios pa ri q'ij ri'. Man ix tä k'ut ri kixtzijon na, xane are ri Loq'alaj Espiritu.¹² Ri winaq kekijach na ri kachalal pa kämisaxik, ri nan tat kekijach na ri kalk'ual pa kämisaxik. Ri alk'ualaxelab' käkiyak na kib' chkiy ri ki nan ki tat, kekijach na pa kämisaxik.¹³ iKonojel ri winaq käketzelay na i wäch xa rumal wech in! —kächa'. Are k'u ri käch'ijowik k'ä käk'is na ronojel, kuriq na ri' ru tob'anik ri Dios, —kächa chke.

¹⁴Ri qa mam Daniel, jun chke ri q'alajisal re ru Loq' Pixab' ri Dios, xutz'ib'aj ojer chrij ri “itzelalay äwas ri ketzelan ronojel.” iJachin ri kusik'ij wa', ri tz'ib'tal waral, chuch'ob'o' jas ri' ri äwas ri kub'ij chi'! Aretaq kiwil wa' käk'o'ji chila' jawije' ri man ya'tal tä wi, rajwaxik chi ri winaq ri e k'o pa Judea keanimaj b'i pa taq ri juyub'.¹⁵ Ri winaq ri e k'o puwi' taq kachoch,^a aninaq cheqaj loq, meb'ok chi b'i chupam ri ja chuk'amik b'i jun jasach.¹⁶ Xuquje' ri e k'o pa ri juyub' mätzelej b'i cho ja chuk'amik ri ki q'u'.¹⁷ iSib'alaj k'äx ke ri ixoqib' ri yawab' taq winaq chik pa taq ri q'ij ri', xuquje' ri e k'o alaj taq kal ri k'ä ketu'nik!¹⁸ iChib'ana b'a' orar, chixb'ochi'n che ri Dios chi mäk'ulmataj ronojel wa' pa taq ri u q'ijol ri tew!¹⁹ Je ri', rumal chi käpe na nimalaj k'äxk'ol pa taq ri q'ij ri', ri man k'olinaq tä ri' tzpa ru chaplexik loq ru b'anik ruwächulew rumal ri Dios k'ä pa taq we q'ij ri'. Te k'u ri' man k'o tä jumul ri kepe chi na k'äxalaj taq q'ij junam ruk' ri k'äxk'ol ri'.²⁰ We ta ri Qajaw Dios mat kub'ano chi xaq q'atatal q'ij käk'o'ji we k'äxk'ol ri', mat k'o jun winaq ri' ri käk'asi kanoq. Ri Dios k'ut u b'anom chi xaq q'atatal q'ij käk'o'ji wa' rumal chi keraj ri e cha'tal rumal ri Are'.

²¹ We k'u k'o jun ri kub'ij chiwe: “iChiwilampe', k'o ri Cristo chi ri'!” We kub'ij: “iChiwilampe', k'o jela'!” —we kächa'. iMikoj b'a'! —kächa chke.²² Kepe na winaq ri käka'n che kib' chi e are ri Cristo, xuquje' kepe chi na jule' chik ri käka'n che kib' chi e q'alajisal taq re ru Loq' Pixab' ri Dios. Keka'n k'u na etal, xuquje' kajmab'al che ki sub'ik ri winaq ri e cha'tal rumal ri Dios we kekowinik, —kächa'.²³ iChiwila b'a' iwib'! Nu b'im chi k'u apan ronojel wa' chiwe, —xcha ri Jesús chke.

Waral kätzijox wi jas ru petik ri Ralk'ual ri Dios ri Qas Winaq

²⁴ Pa taq ri q'ij ri' aretaq ok'owinaq chik ri nimalaj k'äx ri', ri q'ij kätzijox na, ri ik' k'ut man kätunun tä chik.²⁵ Ketzax k'u na loq ri ch'imil cho ri kaj. Keslab'isax k'u na konojel ri k'o ki chuq'ab' ri e k'o cho

^a 13:15 Pa taq ri q'ij ri' are li'lik ki wi' ri kachoch ri winaq. Chila' xeuxlan wi, xuquje' xechakunik.

ri kaj, je' jas ri q'ij, ri ch'imil, ri ik', xuquje' nik'iaj chik, —kächa'. ²⁶Te k'u ri' kilitaj k'u na chi ri in, in ri' ri Ralk'ual ri Dios ri Qas Winaq, kinpe pa taq ri sutz' ruk' nimalaj nu chuq'ab', känimarisax k'u nu q'ij, —kächa'. ²⁷Te ri' keintaq na b'i ri ángeles rech kekimulij ri winaq ri e cha'tal rumal ri Dios pa ri relb'al q'ij, pa ru qajb'al q'ij, pa ri u moxq'ab' ri relb'al q'ij, pa ru wikiäq'ab' ri relb'al q'ij, tzpa ronojel ri kajulew, —xcha chke.

²⁸Chich'ob'o b'a' ri k'utb'al chrij ru che'al higos: Aretaq keräxar ru q'ab', ketuxin k'u ru xaq, iwetam ri' chi xaq jub'iq' chik man kopan ri q'alaj. ²⁹Je ri' xuquje' ri ix aretaq kiwil ki k'ulmaxik ronojel wa', kiwetamaj na chi xaq jub'iq' chik man kopan ri q'ij ri kinpetik. Je' ta ne chi in k'o chi' ri uchib'e. ³⁰Qas tzij ri kinb'ij chiwe chi keb'antaj na ronojel wa' ri xinb'ij chiwe k'ä mäjoq kekäm ri winaq re we q'ij junab' ri', —kächa'. ³¹Käsach na u wäch ri kaj, xuquje' ruwächulew, are k'u ri tzij ri nu b'im chiwe keb'antaj na wa', —xcha chke.

³²Man k'o tä k'u jachin jun ri retam jampa' kopan ri q'ij ri', o ri hora. Man ketam tä ri ángeles, man retam tä ru K'ojol ri Dios, xane xaq xuwi ri qa Tat Dios retam wa', —kächa'.

³³Rumal wa', ichiwila b'a' iwib', chixk'ask'atoq, chib'ana orar! iMan iwetam tä k'ut jampa' kopan ri q'ij ri!' —kächa chke. ³⁴Are je' jas jun achi b'enam kub'ano, naj ke' wi. K'ä mäja' kel b'ik cho ja, kuya kan ronojel pa ki q'ab' ri patänil taq re, xuquje' kuya kan ri ki chak chkijujunal. Kätaqan kan che ri chajil uchib'e chi utz rilik ri ja kub'ano, —kächa chke. ³⁵iChiwila b'a' iwib', chixk'ask'atoq! rumal chi man iwetam taj jampa' käpe ri ajchaq'el ja, we tajin kok ri aq'ab' aretaq käpetik, we pa nik'iaj aq'ab', we pa ri hora ri koq' ri ama' äk', we tajin käpe chi ru saqirik. ³⁶Chiwila b'a' iwib' rech we xaq te'talik käpetik mixuluriqa ne tajin kixwarik. ³⁷Ri kinb'ij chiwe, kinb'ij k'u chke konojel. iChiwila b'a' iwib', chixk'ask'atoq! —xcha chke.

Käkitzijob'ela kib' jas käka'n chukämisaxik ri Jesús

14 ¹Xa kieb' q'ij chik kraj che ri nimaq'ij, Pascua^o u b'i', xuquje' ri nimaq'ij re ri kaxlan wa ri man käyi' tä ch'am ruk'. Ri ki nimaqil sacerdotes, xuquje' ri tijonelab' re ri Pixab' käkitzukuj jas käka'n na chuchapik ri Jesús ruk' sub'unik rech käkikämisaj. ²Xkib'ij k'ut: iMächap pa ri nimaq'ij rech metukin ne ri winaq! —xecha'.

Jun ixoq kuya k'ok'alaj kunab'al pu jolom ri Jesús

³Are k'u ri Jesús k'o pa ri tinimit Betania cho rachoch ri tat Simón, jun tata' ri xk'oji itzel ch'a'k che. T'uyul k'u ri Jesús chi' ri mesa, xopan jun ixoq ruk'am jun k'olib'al kunab'al re alabastro, k'o k'ok'alaj kunab'al re

^o 14:1 "Pascua": Chawila' ri San Mateo 26:2, nota.

gas nardo chupam. Sib'alaj paqal rajil wa' we kunab'al ri'. Ri ixoq xupaxij ri k'olib'al kunab'al, xutix k'u ri kunab'al pu jolom ri Jesús. ⁴E k'o k'u jujun chila' ri xa xpe koyowal, xkib'ij chb'il taq kib': ¿Jas che xaq xtix wa' we kunab'al ri'? —xecha'. ⁵iXk'iyix ta k'u wa' che oxib' cientos quetzales ruk' u wi', xyi' ta k'u ri puaq chke ri meb'a'ib'! —xecha'.

Xeyoq'on k'u che ri ixoq.

⁶Xub'ij k'u ri Jesús: ¿Jas che kiya latz' che ri ixoq? iMib'an wa' che! iJun nimalaj utzil k'ut ru b'anom chwe! —kächa chke. ⁷Amaq'el k'ut e k'o ri meb'a'ib' iwuk', kuya' k'ut kib'an utzil chke aretaq kiwaj u b'anik wa'. Are k'u ri in man in k'o tä iwuk' ronojel q'ij. ⁸We ixoq ri' u b'anom jas ri xkowin chub'anik, ri xpe pa ranima'. U kojom k'u b'i ri k'ok'alaj kunab'al che ri nu cuerpo k'ä mäjoq kinmuqik. ⁹Qas k'u tzij ri kinb'ij chiwe chi apawije' ta ne ri kätzijox wi na ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio cho ronojel ruwächulew, ri u b'anom we ixoq ri' kätzijox na che na'tab'al re, —xcha chke.

Ri tat Judas kuchi'j u jachik ri Jesús

¹⁰Te k'u ri' xel b'i ri tat Judas Iscariote, jun chke ri kab'lajuj tijoxelab', xe' ri are' kuk' ri ki nimaqil sacerdotes chuchomaxik kuk' jas kub'an chujachik ri Jesús pa ki q'ab'. ¹¹Aretaq xkito, xekikotik, xkib'ij k'u che ri tat Judas chi käkiya na puaq che. Ri tat Judas k'ut tajin käreyej chi kopan jun utzalaj q'ij chujachik ri Jesús pa ki q'ab'.

Käb'an ri wi'm re ri Qajaw Jesús

¹²Pa ri nab'e q'ij re ri nimaq'ij re ri kaxlan wa ri man käyi' tä ch'am ruk',^p aretaq käkämisax ri chij che ri nimaq'ij Pascua, ru tijoxelab' ri Jesús xkib'ij che: ¿Jawije' kaj wi la chi käqa'n wi ri wi'm re ri Pascua rech kätij la? —xecha che.

¹³Xeutaq k'u b'i kieb' chke ru tijoxelab', xub'ij k'u chke: iJix pa ri tinimit! Kixuriqa na jun achi ruk'am jun q'eb'al joron. Chiterenej b'ik. ¹⁴Jawije' k'u ri kok wi ri achi, chib'ij k'u che ri ajchaq'el ri ja: “Kuta' ri Qajtij che la, kub'ij: ¿Jawije' kinb'an wi ri wi'm re ri Pascua ri kintij junam kuk' ri nu tijoxelab'?” —kächa ri', —kixcha che. ¹⁵Ri are' kuk'ut na chiwäch jun nim ja pa ru kawiq ja ri ya suk'umatal chik. Chib'ana u b'anik ri wi'm re ri Pascua chqe uj chila', —xcha chke.

¹⁶Xeb'el k'u b'i ri tijoxelab', xeb'e' pa ri tinimit, xkiriqa ronojel jas ri xub'ij b'i ri Jesús chke. Xka'n k'u u b'anik ri wi'm re ri Pascua chila'.

¹⁷Aretaq chaq'ab' chik xopan ri Jesús, e rachi'l k'u ri kab'lajuj tijoxelab'. ¹⁸E t'uuyul chila' chi' ri mesa, tajin kewi'k aretaq ri Jesús xub'ij chke: Qas tzij ri kinb'ij chiwe chi k'o jun chiwe ri kinujach na, are jun ri tajin käwi' wuk', —xcha chke.

^p 14:12 “Ri kaxlan wa ri man käyi' tä ch'am ruk'”: Chawila' Hechos 12:3, nota.

¹⁹Ru tijoxelab' sib'alaj xeb'isonik. Chkijujunal k'ut xkichaplej u ta'ik che ri Jesús: ¿A man xa in ri'? —xecha che.

²⁰Xch'aw k'u ri Jesús, xub'ij chke: Are jun chke ri kab'lajuj tijoxelab' ri kurub' ru wa wuk' pa ri laq, —kächa'. ²¹Je' kinel na in jas ri tz'ib'tal pa ru Loq' Pixab' ri Dios chwij in, in ri' ri Ralk'ual ri Dios ri Qas Winaq. iK'äx k'u kuriq na ri achi ri kinjachow na in! iUtz na re we achi ri' we ta mat xil u wäch! —xcha chke.

²²Aretaq tajin kewi'k, ri Jesús xuk'am ri kaxlan wa, xumaltioxij wa' che ri Dios, xub'an orar puwi' chutewchixik. Te ri' xupiro. Xuya chkiwäch ru tijoxelab', xub'ij: iChik'ama iwe! Je' ta ne are nu cuerpo wa', —xcha chke.

²³Te k'u ri' xuk'am jun vaso, xumaltioxij k'u wa' che ri Dios. Xuya ri vaso chkiwäch, xkitij k'u ke konojel. ²⁴Xub'ij k'u ri Jesús chke: Je' ta ne are nu kik'el wa' ri kujikib'a ri k'ak' trato ri u b'anom ri Dios kuk' ri winaq. Käturuw k'u na wa' ri nu kik'el rech kub'an utzil chke k'ia winaq, —kächa'. ²⁵Qas tzij ri kinb'ij chiwe chi man kintij tä chi na we ri vino re uvas, k'à pa ri q'ij ri kintij na ri k'ak' vino chila' jawije' ri këtaqan wi ri Dios, —xcha chke.

Ri Jesús kutzijoj apanoq chi ri tat Pedro kub'ij chi man retam tä u wäch

²⁶Te k'u ri' xkib'ixoj jun b'ix ri kuya u q'ij ri Dios, xeb'el b'ik, xeb'e' pa ri Ujuyub'al Olivos. ²⁷Xub'ij k'u ri Jesús chke: Ri ix iwonojel kib'isoj na nu wäch, kiniya na kan kämik chaq'ab'. Je' k'u tz'ib'am kanoq pa ru Loq' Pixab' ri Dios: “Kinsok na ri ajuuq', kejab'un k'u na ri chij,” —kächa'. ²⁸Aretaq k'u in k'astajinaq chik chkixol ri käminaqib', kinnab'ej na b'i chiwäch, kine' na pa Galilea, —xcha chke.

²⁹Xub'ij k'u ri tat Pedro che ri Jesús: iPune konojel käkiya la kanoq, ri in man je' tä ri' kinb'ano! —xcha'.

³⁰Xub'ij k'u ri Jesús che: Qas tzij ri kinb'ij chawe chi tzpa we aq'ab' ri' kab'ij na at oxmul chi man awetam tä nu wäch mäjoq koq' kamul ri ama' äk', —xcha che.

³¹Ri tat Pedro tzko na xch'awik, xub'ij: Pune rajwaxik chi kinkäm na uk' la, qas tzij chi man kinb'ij taj chi man wetam tä wäch la, —xcha che. Je' k'u xkib'ij xuquje' konojel ri tijoxelab'.

Ri Jesús kub'an orar pa Getsemaní

³²Aretaq xeopan pa ri ch'äqap ulew, Getsemaní u b'i!, xub'ij ri Jesús chke ru tijoxelab': Chixt'uyul kan chi' k'à kinto'taj na chub'anik orar, —xcha'.

³³Xeuk'am b'i ri tat Pedro, ri tat Jacobo, ri tat Juan ruk'. Xuchaplej k'u t'ujuwem ri ranima' ri Jesús, xk'äxk'ob' k'u wa'. ³⁴Xub'ij k'u chke: iXa are kuk'is rib' ri wanima' chupam ri b'is! Chixkanaj kan chi', chixk'ask'atoq, —xcha chke.

³⁵Te ri' xb'in chi apan jub'iq' ri Jesús, xutzraq rib' pa ulew, tajin kub'an orar, xutz'onoj che ri Dios chi we ta k'o b'anom wi, mat kuriq we k'äx ri' ri petinaq chrij. ³⁶Aretaq xub'an orar, xub'ij: iAbba!⁹ iTat! Ri lal käkowin la che ronojel. Chesaj b'i la we vaso ri' chnuwäch. B'ana b'a' la chi man käpe tä we k'äx ri' chwij. Mäb'an k'u la xa jas ri kwaj in, xane jas ri kaj la käb'an la chwe, —xcha che ri Dios.

³⁷Xtzelej k'u loq ri Jesús kuk' ru tijoxelab', xeuriqua', tajin kewarik. Xub'ij k'u che ri tat Pedro: ¿A katwarik, Simón? ¿A mat katkowinik katk'asi jun hora wuk'? —kächa che. ³⁸Chiwila b'a' iwib', chixk'ask'atoq, chib'ana orar rech man kixtzaq taj aretaq kixtaqchi'x che mak. Qas tzij ri iwanima' kraj u b'anik utzil, man k'o tä k'u u chuq'ab' ri i cuerpo chub'anik wa', —xcha chke.

³⁹Xe' jumul chik ri Jesús, xub'ana orar, je' xub'ij jas ri xub'ij nab'e. ⁴⁰Te k'u ri' xtzelej chi loq, xeuriqua ru tijoxelab' chi jumul chik tajin kewarik rumal chi sib'alaj k'äx ki waram. Man xkiriq tä k'u ru tijoxelab' jas käkib'ij che ri Jesús. ⁴¹Churoxmül xtzelej chi loq ri Jesús kuk', xub'ij k'u chke: Chixwar b'a', chixuxlanoq, —xcha'. Te ri' xub'ij: iRuk' wa'! —kächa'. Opaninaq k'u ri hora. Kinjach k'u na in, in ri' ri Ralk'ual ri Dios ri Qas Winaq, pa ki q'ab' ri ajmakib', —kächa'. ⁴²iJo' b'a'! iChixwalijjoq! Chiwilampe', xpe ri jachal we, —xcha chke.

Ri tat Judas kujach b'i ri Jesús

⁴³K'ä tajin käch'aw ri Jesús aretaq xopan ri tat Judas, jun chke ri kab'lajuj u tijoxelab'. E petinaq ruk' ri are' k'ia winaq, kuk'am machetes, kuk'am che'. E taqom loq kumal ri ki nimaqil sacerdotes, kumal k'u taq ri tijonelab' re ri Pixab', xuquje' ri ki nimaqil ri winaq. ⁴⁴Ri tat Judas, ri jachal re ri Jesús, u yo'm k'u kan jun etal chke ri winaq, xub'ij: Ri kintz'umaj, are ri' ri Jesús. iChichapa'! Qas utz chib'ana b'i chujat'ixik, —xcha chke.

⁴⁵Aretaq xopanik, chanim xqeb' ruk' ri Jesús, xub'ij: iQajtij, Qajtij! —xcha che.

Xutz'umaj k'ut. ⁴⁶Xkichap k'u ri Jesús, xkiyut b'ik.

⁴⁷Jun chke ri e tak'atoj chila' xuk'am ru machete, xusok ri patänil re ri ki nimal sacerdotes, xuq'at apan ru xikin. ⁴⁸Xub'ij k'u ri Jesús chke ri winaq: ¿Jas lo wa' chi je' ta ne chrij jun elaq'om elinaq wi alaq loq? K'amom alaq loq ri machetes alaq, ri che' alaq che nu chapik, —kächa chke. ⁴⁹Ronojel q'ij in k'o uk' alaq pa ri nimalaj rachoch Dios, tajin kinya tijonik chech alaq, man xinchap tä k'u alaq. Je' k'u käb'an na wa' chwe rech je' käb'an na jas ri tz'ib'am chwij pa ru Loq' Pixab' ri Dios, —xcha chke.

⁹ 14:36 Ri tzij "Abba" kel kub'ij "nu tat" pa ri ch'ab'al arameo, ri ki ch'ab'al ri winaq aj Israel pa taq ri q'ij ri xk'o'ji ri Jesús cho ruwächulew.

⁵⁰Chanim k'ut konojel ru tijoxelab' xkiya kan ri Jesús, xeanimaj b'ik.

Jun ala kanimaj b'ik

⁵¹K'o k'u jun ala teren chrij ri Jesús, xaq jun saq atz'iaq u q'u'm chrij. Xchap k'u ri' kumal ri winaq. ⁵²Ri are' k'ut xuya kan ri ratz'iaq pa ki q'ab', ch'analik xanimaj b'i chkiwäch.

Kopan ri Jesús chkiwäch ri ki nimaqil sacerdotes

⁵³Te ri' xkik'am b'i ri Jesús cho ri qas ki nimal sacerdotes. Xkimulij k'u kib' konojel ri ki nimaqil sacerdotes, ri ki nimaqil ri winaq, xuquje' ri tijonelab' re ri Pixab'. ⁵⁴Ri tat Pedro k'ut xuterenej b'i ri Jesús chinaj, xopan k'u pa ri uwoja re ri rachoch ri qas ki nimal sacerdotes. Xt'uuyi k'u ri tat Pedro chila' kuk' ri chajil taq re ri nimalaj rachoch Dios, tajin kumiq' rib' chrij ri q'aq'.

⁵⁵Ri ki nimaqil sacerdotes kuk' konojel ri ki nimaqil ri winaq tajin käkitzukuj jas u wäch mak ri kää'alajisax chrij ri Jesús rech käkämisaxik. iMan xkiriq tä k'ut! ⁵⁶E k'ia k'u ri xka'n tzij chrij aretaq xka'n q'alajisanik. Man xaq tä k'u jun u wäch ri xkib'ij. ⁵⁷Te ri' xewalij jujun ri kääka'n tzij chrij ri Are', xkib'ij: ⁵⁸Qa tom ri xub'ij: “Ri in kinwulij na we nimalaj rachoch Dios ri' ri b'anom kumal ri winaq, kinyak chi k'u na pa oxib' q'ij jun ri man b'anom tä wa' kumal winaq,” —xcha ri', —xecha chke.

⁵⁹Man ruk' tä wa' xjunamataj u wäch ri xkib'ij chrij.

⁶⁰Xwalij k'u ri qas ki nimal sacerdotes, xtak'i chkiwäch konojel, xuta' che ri Jesús, xub'ij che: ¿A mat k'o jas jun tzij kab'ij chutzelexik u wäch ri tajin káb'ix chawij? ¿Jas pu wa' we tajin käkik'q'alajisaj we achijab' ri' chawij? —xcha che.

⁶¹Man käch'aw tä k'u ri Jesús, man k'o tä wi jas kub'ij che. Ri qas ki nimal sacerdotes xuta' jumul chik che ri Jesús, xub'ij: ¿A qas at ri' ri Cristo, ru K'ojol ri Dios ri kääqaya u q'ij? —xcha che.

⁶²Xch'aw k'u ri Jesús, xub'ij che: iIn ri', tat! —käch'a che. iKinil k'u na alaq ri in, in ri' ri Ralk'ual ri Dios ri Qas Winaq, aretaq in t'uuyul pa ru wikiäq'ab' ri Dios ri sib'alaj k'o u chuq'ab', xuquje' kinil na alaq aretaq kinpe na kuk' taq ri sutz' chikaj! —xcha che.

⁶³Are k'u ri qas ki nimal sacerdotes xuraq'achij ru q'u' chuk'utik chi sib'alaj k'äx kuna' ri kub'ij ri Jesús. Xub'ij k'u ri tata: ¿Jas k'u che e rajwaxik chi nik'iaj q'alajisanelab' chrij? ⁶⁴iI tom k'u ri ix chi xub'ij ri äwas u b'ixik chrij ri Dios! ¿Jas k'u kichomaj? —xcha chke.

Konojel k'ut xkiq'at tzij puwi', xkib'ij chi rajwaxik käkämisaxik.

⁶⁵E k'o k'u jujun xkichaplej u chub'axik. Xkich'uq ru palaj, xkich'ayo, xkib'ij k'u che: iChach'ob'o ne jachin ri xatuch'ayo! —xecha che.

Xuquje' ri chajinelab' xkikoj q'ab' chupalaj.

Ri tat Pedro kub'ij chi man retam tä u wäch ri Jesús

⁶⁶K'ä k'o ri tat Pedro ikim pa ri uwoja aretaq xpe jun chke ri alitomab', ri ajik' rech ri qas ki nimal sacerdotes. ⁶⁷Aretaq xril ri tat Pedro chi tajin kumiq' rib' cho ri q'aq', ko xka'y che, xub'ij: iRi at xuquje' xatk'o'ji ruk' ri Jesús aj Nazaret! —xcha che.

⁶⁸Are k'u ri tat Pedro xresaj rib' chupam, xub'ij: iMan wetam tä u wäch ri', man kinch'ob' tä k'u ri' ri tajin kab'ij! —xcha che.

Xel k'u b'i chila', xopan chi' ri uchib'e. Are chi' xoq' ri ama' äk'. ⁶⁹Ri ali xril ri tat Pedro jumul chik, xuchaplej chi na u b'ixik chke ri e tak'atoj chunaqaj, xub'ij: iWe achi ri' are jun chke ri e rachi'l ri Jesús! —xcha'.

⁷⁰Ri tat Pedro xresaj chi k'u rib' jumul chik chupam, xub'ij chi man kuch'ob' tä u wäch ri Jesús. Man naj tä k'u ri' ri e tak'atoj chila' xkib'ij jumul chik che ri tat Pedro: Qas tzij at jun chke rumal chi at aj Galilea. Xuquje' xaq junam katch'awik jas ri winaq aj Galilea, —xecha che.

⁷¹Ko k'u xch'aw ri tat Pedro, xub'an k'u jurar cho ri Dios, xub'ij: iQas tzij ri' chi ri in man wetam tä u wäch ri achi ri' ri tajin kitzijoj! —xcha chke.

⁷²Xoq' chi k'u na ri ama' äk' chukamul. Xna'taj k'u che ri tat Pedro ru b'im ri Jesús che: “Kab'ij na at oxmul chi man awetam tä nu wäch mäjoq koq' kamul ri ama' äk',” —xcha che. Aretaq ri tat Pedro xna'taj wa' che, xutzooqopij k'u oq'ej.

Ri Jesús k'o chuwäch ri tat Pilato

15 ¹Sib'alaj aq'ab' k'u ri' xkimulij kib' ri ki nimaqil sacerdotes, ri ki nimaqil ri winaq, xuquje' ri tijonelab' re ri Pixab' kuk' ri nik'iaj nimaq taq tata'ib'. Te k'u ri' konojel we nimaq taq tata'ib' ri' xkitala' ki no'j chuchomaxik jas kaka'no. Xkiyut k'u b'i ri Jesús, xkik'am b'ik, xkijacha k'u cho ri tat Pilato. ²Xuta' k'u ri tat Pilato che, xub'ij: ¿A at ri' ri kattaqan pa ki wi' ri winaq aj Israel? —xcha'.

Xch'aw k'u ri Jesús, xub'ij: Je ri' jas ri käb'ij la, —xcha che.

³K'ia tzij k'ut xka'n ri ki nimaqil sacerdotes chrij ri Jesús. ⁴Xuta' k'u ri tat Pilato jumul chik che ri Jesús, xub'ij: ¿A mat k'o jas ri kab'ij? iChatampe' chi k'ia ri käkib'ij chawij! —xcha che.

⁵Man k'o tä jun tzij chik xub'ij ri Jesús, je k'u ri' chi xukajmaj wa' ri tat Pilato, man xuriq tä chik jas kub'ano.

Käq'at tzij puwi' ri Jesús chi käkämisax na

⁶Are k'u ri tat Pilato naq'atal wi chi pa ri nimaq'ij ri' ri are' kub'an jun toq'ob' chke ri winaq, kutzoqopij b'i jun ajpache', apachin ta ne ri käkita' che. ⁷K'o k'u jun achi, Barrabás u b'i', yo'm pa che' junam kuk' ri rachi'l rumal chi xka'n kämisanik aretaq ri winaq re ri tinimit xkiwalijisaj kib'

chkij ri ketaqan pa ki wi'. ⁸Xkimulij k'u kib' ri winaq chuwäch ri tat Pilato, xkichaplej u tz'onoxik che chi chub'ana toq'ob' chke, jas ri naq'atal wi ri are'. ⁹Xch'aw k'u ri tat Pilato, xub'ij chke: ¿A kiwaj chi kinb'an toq'ob' chiwe, kintzoqopij b'i ri tata' ri k'o u taqanik pi wi' ix ri winaq aj Israel? —xcha chke.

¹⁰Kuch'ob' k'u ri tat Pilato chi xa rumal chi k'äx käkina' ri ki nimaqil sacerdotes che ri Jesús ki jachom ri Are' pu q'ab'. ¹¹Ri ki nimaqil sacerdotes k'ut tajin käkano chi ri winaq käkikutij kib', xa käkib'ij chi más utz na are kub'an toq'ob' chke, kätzoqopix b'i ri Barrabás. ¹²Xch'aw chi ri tat Pilato, xuta' k'u chke: ¿Jas k'u ri kiwaj chi kinb'an che ri achi ri kib'ij ix chi are k'o u taqanik pi wi' ix ri ix winaq aj Israel? —xcha chke.

¹³Ri winaq ko xkiraq ki chi', xkib'ij: iChripoq! —xecha'.

¹⁴Xch'aw k'u ri tat Pilato, xuta' chke: ¿Jas che? ¿Jas etzelal u b'anom wa' we achi ri'? —xcha chke.

Ko k'u na xech'aw ri winaq, xkib'ij: iChripoq! —xecha'.

¹⁵Ri Pilato are k'u kraj u b'anik xa jas ri ki rayinik ri winaq. Xub'an chke ri toq'ob' ri xkita', xutzzoqopij k'u b'i ri Barrabás. Xtaqan k'ut chi käch'ay ri Jesús, te k'u ri' xujach b'ik rech käreipik.

¹⁶Xepe k'u ri soldados, xkik'am b'i ri Jesús pa ri uwoja re ri rachoch ri nim q'atal tzij, xekisik'ij ri nik'iaj soldados chik rech käkimulij kib' kuk'. ¹⁷Xkikoj k'u jun atz'iaq morada chrij ri Jesús. Xuquje' xkikoj jun corona re kemom k'ix chujolom. ¹⁸Chanim k'ut xkichaplej u raqik ki chi' chrij, xkib'ij: Lal ri' ri kätaqan la pa ki wi' ri winaq aj Israel, ichnimarisax q'ij la! —xecha che.

¹⁹Xkich'ay k'u chujolom ruk' jun aj, xkichub'aj, xexuki chuwäch, xaq käkano che kib' chi tajin käkij'ijilaj. ²⁰Aretaq xeto'taj che retz'b'exik u wäch, xkijolij ru q'u' ri morada chrij, xkikoj ri qas ratz'iaq ri Are' chrij, te k'u ri' xkik'am b'i churipik cho ri cruz.

Käreip ri Jesús cho ri cruz

²¹K'o k'u jun achi aj Cirene, Simón u b'i', ki tat ri tat Alejandro, ri tat Rufo. Ri are' tajin kok'owik, u petik k'u ri' pa juyub'. Xkikoj ki chuq'ab' che rech kutelej b'i ru cruz ri Jesús.

²²Xkik'am k'u b'i ri Jesús chila' jawije' ri káb'ix Gólgota che. Kel kub'ij wa' ri b'iaj ri': Ri Juyub' re ru B'aqil Jolomaj, —kuchixik. ²³Xkiya k'u vino yujtal ruk' mirra^r chuwäch ri Jesús rech kutijo. Man xutij tä k'ut. ²⁴Aretaq ki ripom chik cho ri cruz, ri soldados xkijach ri ratz'iaq ri Jesús chkiwäch, xkesaj k'u suerte chrij rech käkilo jas ri käkik'am b'i chkijujunal.

^r 15:23 Are ki chomanik ri winaq chi ri kunab'al "mirra", we yujtal ruk' ri vino, are kub'ano chi kätäni ri q'axom.

25Aq'ab' k'ut xrip ri Jesús pa ri u b'elej hora. 26Kojom k'u puwi' ri cruz jun tz'ib'talik ri kub'ij jas che käq'at tzij puwi' ri Jesús rech kärìpik, kub'ij k'ut: RI NIM TAQANEL PA KI WI' RI WINAQ AJ ISRAEL, —kächa'.

27Xerip k'u kieb' elaq'omab' ruk', jun pu wikiäq'ab', jun pu moxq'ab'.

28Xb'antaj k'u kan ri tz'ib'am chrij pa ru Loq' Pixab' ri Dios ri kub'ij: “Je' ta ne chi are jun chke ri b'anal taq etzelal ri xq'at tzij puwi',” —kächa'.

29Ri keok'owik käkiyoq'o, käkisutisa' ri ki jolom, käkib'ij: iAa! iAt ri' ri kab'ij chi katkowinik kawulij ri nimalaj rachoch Dios, xa k'u pa oxib' q'ij kayak chi na wa' jumul chik! —kecha che. 30iChato' b'a' awib', chatqaj k'u loq cho ri cruz! —xecha che.

31Je' xuquje' ri ki nimaqil sacerdotes kuk' ri tijonelab' re ri Pixab' käkitze'j u wäch, käkich'ab'ej kib', käkib'ij: iXtob' chke nik'iaj chik, man käkowin tä k'u ri Are' chuto'ik rib'! —kecha'. 32Chqaj b'a' loq cho ri cruz ri Cristo “ri Nim Taqanel kech ri winaq aj Israel” rech käqilo, ikujkojon k'u na che! —xecha'.

Ri e ripom ruk' ri Jesús xuquje' xkitze'j u wäch.

Käkäm k'u ri Jesús

33Aretaq xuriq ri kab'lajuj hora, xq'equmar ronojel ruwächulew oxib' horas. 34Tzpa ri rox hora re ri b'enaq q'ij xuraq u chi' ri Jesús, ko xch'awik, xub'ij: Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? —xcha'. Je' kel kub'ij wa': Nu Dios, nu Dios, ¿jas che in wonob'am la kanoq? —kächa'.

35Jujun k'u chke ri e tak'atoj chila' xkita wa', xkib'ij: iChitampe'! —kecha'. Tajin kusik'ij ri qa mam Elías ri ojer q'alajisal re ru Loq' Pixab' ri Dios, —xecha ri'.

36Te k'u ri' jun chke ri winaq xutik anim, xe'k, xurub'u jun estropajo pa ch'äm vino, xuya wa' puwi' jun aj, xuya aq'an chuwäch ri Jesús rech kutijo, xub'ij k'u apan chke ri winaq: iChiweyey b'a'! Chqila na we käpe ri qa mam Elías chuqasaxik, —xcha chke.

37Sib'alaj ko xuraq u chi' ri Jesús, xel ranima', xkäm k'u ri Are'. 38Are k'u ri tasb'al u pam ri nimalaj rachoch Dios xjisjob'ik, kieb' xub'ano, xpe ajsik k'ä ikim. 39Ri ki nimal soldados aj Roma, ri tak'al cho ri Jesús, aretaq xuto xuraq u chi' ri Jesús, xuquje' xrilo jas xub'ano aretaq xkämik, xub'ij: iQas tzij u K'ojol ri Dios wa' we achi ri'! —xcha'.

40E k'o k'u jujun ixoqib' ri tajin keka'y apan chinaj. Chkixol ri e are' k'o ri nan María aj Magdala, xuquje' ri nan María u nan ri tat Jacobo ri más k'ak'al na, ri xuquje' are u nan ri tat José wa'. K'o xuquje' ri nan Salomé kuk'. 41Aretaq ri Jesús xk'o'ji pa Galilea, we ixoqib' ri' xeb'in ruk', xepatänin che. Xuquje' e k'o chila' k'ia chke ri nik'iaj ixoqib' chik ri e opaninaq ruk' ri Jesús pa Jerusalén.

Kämuq ru cuerpo ri Jesús

42B'enaq chi ri q'ij pa ri q'ij ri käb'an u b'anik ronojel che ri q'ij re uxlanem, are k'u wíspere wa' re ri q'ij ri'. 43Xopan k'u ri tat José aj

Arimatea, jun chke ri ki nimaqil ri winaq aj Israel ri tznim kil wi. Ri are' xuquje' ku'l u k'ux che reyxexik chi käpe na ri Dios rech kätaqan na pa ki wi' ri winaq. Xuchajij k'u anima', xok cho ri tat Pilato chuta'ik chi käyi' ru cuerpo ri Jesús che. ⁴⁴Xukajmaj wa' ri tat Pilato chi sib'alaj chanim xkäm ri Jesús. Xtaqan k'u chusik'ixik ri ki nimal ri soldados chuwäch, xuta' che we qas tzij käminaq chik. ⁴⁵Aretaq ri ki nimal soldados xub'ij chi qas tzij käminaq chik ri Jesús, ri tat Pilato xuya ru cuerpo che ri tat José. ⁴⁶Ri tat José k'ut xuloq' jun payu', xuqasaj ru cuerpo ri Jesús, xupis k'u chupam ri payu'. Te ri' xuya chupam jun muqub'al ri k'otom koq pa ri ab'aj. Xuwolqotij k'u jun ab'aj chuchi' ri muqub'al. ⁴⁷Ri nan María aj Magdala ruk' ri nan María u nan ri tat José tajin käkilo jawije' ri käyi' wi kan ru cuerpo ri Jesús.

Käk'astaj ri Jesús chkixol ri käminaqib'

16 ¹Ok'owinaq chi k'u ri q'ij re uxlanem, ri nan María aj Magdala, xuquje' ri nan María u nan ri tat Jacobo ruk' ri nan Salomé, xkiloq' k'ok'alaj taq kunab'al rech kekib'ila chrij ru cuerpo ri Jesús. ²Sib'alaj aq'ab' k'ut pa ri nab'e q'ij re ri semana xeb'e' ri ixoqib' chuchi' ri muqub'al. Elinaq chi k'u loq ri q'ij aretaq xeopanik. ³Xkich'ab'ej k'u kib', xkib'ij: ¿Jachin ta k'u lo ri käwolqotin na apan ri ab'aj chqawäch? i'Tzchuchi' ri muqub'al k'ut k'o wi! —xecha'.

⁴Aretaq k'ut xeka'yik, k'ä te' xkilo chi wolqotim chi apan ri nimalaj ab'aj ri'. ⁵Xeb'ok k'u b'i pa ri muqub'al, xkil jun ak'al achi t'uyul pa ru wikiäq'ab' ri muqub'al. Saqloloy k'u ri ratz'iaq ri achi. iXkixej k'u kib' ri ixoqib', xkikajmaj wa'! ⁶Xub'ij k'u ri achi chke: iMixej iwib'! Ri ix kitzukuj ri Jesús aj Nazaret, ri xrip cho ri cruz. K'astajinaq k'u b'i ri Are' chkixol ri käminaqib', man k'o tä chik waral. Chiwilampe' jawije' ri xyi' wi, —kächa chke. ⁷Jix b'a', chitzijoj k'u wa' chke ru tijoxelab', xuquje' che ri tat Pedro, chib'ij: “Nab'ejinaq ri Jesús chiwäch, b'enam re pa Galilea. Chila' kiwila wi na u wäch ri Are' je' jas ri xub'ij chiwe,” —xcha chke ri ixoqib'.

⁸Te ri' xeb'el b'i ri ixoqib', xanimaj b'i chuchi' ri muqub'al. Sib'alaj xeb'irb'itik, ki xib'im k'u kib'. Man k'o tä k'u jas käkib'ij che jachin jun rumal chi sib'alaj ki xem kib'.

Ri Jesús kuk'ut rib' cho ri nan María aj Magdala

⁹K'astajinaq chi k'u ri Jesús chkixol ri käminaqib' sib'alaj aq'ab' pa ri nab'e q'ij re ri semana, xuk'ut rib' nab'e chuwäch ri nan María aj Magdala ri e resam b'i wuqub' itzel taq espíritus che. ¹⁰Xe' k'u ri are', xutzijoj wa' chke ri nik'iaj chik ri xek'o'ji ruk' ri Jesús. Ri e are' sib'alaj keb'isonik, tajin keb'oq'ik. ¹¹Aretaq xkito chi k'asal chi ri Jesús, chi ilom chi u wäch rumal ri nan María, iman xkikoj taj!

Ri Jesús kuk'ut rib' chkiwäch kieb' chke ru tijoxelab'

¹²Te k'u ri' jun chi wi u k'utik rib' ri xub'an ri Jesús chkiwäch kieb' chke ru tijoxelab' ri b'enam ke pa juyub'. ¹³Xetzelej k'u b'i ri e are', xeb'e'k, xkitzijoj wa' chke ri nik'iaj chik. Man xkikoj tä k'u ri ki tzij ri e are'.

Ri Jesús kätapan chutzijoxik ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio

¹⁴Chuk'isb'al ri Jesús xuk'ut rib' chkiwäch ri julajuj u tijoxelab', aretaq e t'uuyul chi' ri mesa. Xeuyajo rumal chi man xekojon taj, chi xa ab'ajarinaq ri kanima'. Je' xub'an wa' rumal chi man xkikoj tä ri ki tzij ri winaq ri kilom u wäch ri Are' chi k'asal chik. ¹⁵Xub'ij k'u ri Jesús chke: Jix cho ronojel ruwächulew, chitzijoj ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio chke konojel ri winaq, —kächa'. ¹⁶Apachin k'u ri käkojonik, käb'an k'u na u qasna', kuriq na ri' ru tob'anik ri Dios. Ri man käkojon taj, käq'at na tzij puwi' chi käk'äjisax na u wäch, —kächa'. ¹⁷Ri kekojonik käka'n na wa' we kajmab'al taq etal ri': Pa ri nu b'i' kekesaj na b'i itzel taq espíritus, kech'aw k'u na pa jule' taq ch'ab'al chik. ¹⁸Käkichap na kumätz, xuquje' we käkitij kämisanel kunab'al, man k'o tä k'äx käkiriqo. Käkiya na ki q'ab' pa ki wi' ri yawab'ib', keutzir k'u na kanoq, —xcha ri Jesús chke.

Käpaqi ri Jesús chikaj

¹⁹Te k'u ri', aretaq ri Qajaw Jesús xto'taj che tzijonem kuk' ru tijoxelab', xk'am b'i chikaj, xt'uuyi k'u pa ru wikiäq'ab' ri Dios. ²⁰Are k'u ru tijoxelab' xeb'el b'ik, xkitzijoj ri Utzalaj Tzij re ri Evangelio apawije' chi' ri xeopan wi. Tzare k'u ri Qajaw Jesús xtob' chke, xujikib'a chkiwäch ri winaq chi gas tzij ri tajin käkitzijoj rumal chi xuya chke chi käka'n kajmab'al taq etal junam ruk' ri tajin käkitzijoj. Amén.